

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Факультет магістратури, заочного навчання та підвищення кваліфікації
Кафедра олімпійського та професійного спорту

СЕМЕНОВ ЄВГЕНІЙ ЮЛІЙОВИЧ

РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЖІНОЧОМУ ФУТБОЛІ

Кваліфікаційна робота

освітній рівень	<u>Другий (магістерський) рівень</u> (назва освітнього рівня)
галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	<u>017 Фізична культура і спорт</u> (код і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>Тренувальна діяльність в обраному виді спорту</u> (футбол) (назва спеціалізації)

Науковий керівник: Таран Лариса Миколаївна, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

АНОТАЦІЯ

Семенов Є.Ю. Розвиток гендерної рівності у жіночому футболі. Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт». Спеціалізація «Тренувальна діяльність в обраному виді спорту», 2026 р.

Дослідження стану гендерної рівності на Чемпіонатах світу з футболу у чоловіків (1990-2022 рр.) та у жінок (1991-2023 рр.) дозволило встановити динаміку змін за показниками кількості команд, спортсменів, матчів і порівняти їх між собою.

За період проведення чемпіонатів світу з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. кількість чоловіків-учасників перевищує кількість жінок-учасниць в 1,8 рази (співвідношення 63,8% до 36,2%) та складає відповідно 6272 та 3552 особи. При цьому спостерігається тенденція збільшення популярності жіночого футболу, про що свідчить допуск до змагань однакової кількості команд (по 32) як у чоловіків, так і у жінок у 2022/2023 рр., проведення однакової кількості матчів (по 64) у 2022/2023 рр. та подачі однакової кількості заявок від однієї команди (по 23) у 2014/2015 рр., 2018/2019 рр.

На чемпіонатах світу FIFA World Cup 1990-2022 рр. у чоловіків серед найбільш титулованих команд-переможців знаходяться Бразилія (1994, 2022 рр.), Німеччина (1990, 2014 рр.), Франція (1998, 2018 рр.). Загалом до трійки кращих потрапили команди 11 країн. На чемпіонатах світу FIFA Women's World Cup 1991-2023 рр. у жінок серед найбільш титулованих команд-переможців США (1991, 1999, 2015, 2019 рр.), Німеччина (2003, 2007 рр.). У трійку кращих увійшли, як і у чоловіків, 11 країн.

Порівняння середньо-статистичних показників загальної відвідуваності FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup за період з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. свідчить про значне відставання популярності жіночого футболу – більше ніж в 3 рази. Разом з тим дані останніх чемпіонатів світу 2022 року у чоловіків та 2023 року у жінок свідчать про тенденцію підвищення

привабливості для глядачів жіночого футболу завдяки скороченню у різниці кількості відвідувачів до 1,7 разів.

Статистика призових фондів є найяскравішим числовим індикатором гендерної нерівності у футболі. В 2023 році призовий фонд у жінок мав позитивну динаміку і збільшився у 5 разів у порівнянні з 2019 роком та склав 152 млн долл., але майже в 3 рази відстає від чоловічого, що дорівнює 440 млн долл.

Залученість жінок-тренерок до керівництва командами на чемпіонатах світу має повільну тенденцію до зростання. Частка жінок-тренерок на чемпіонаті світу з повної їх відсутності у 1991 році виросла до 37,5% та склала 12 осіб із 32 у 2023 році.

Дослідження стану гендерної рівності на Олімпійських іграх (1996-2028 рр.) дозволило встановити динаміку змін за показниками, як і на чемпіонатах світу, щодо кількості команд, спортсменів та команд-лідерів і порівняти їх між собою.

Кількість команд з футболу, які приймали участь в Іграх Олімпіад 1996-2024 рр. у чоловіків залишалась незмінною – на рівні 16, а у жінок поступово зросла з 8 до 12. З урахуванням позитивних змін у популярності жіночого футболу в 2028 році на Іграх XXXIV Олімпіади очікується збільшення жіночих команд до 16, та зменшення чоловічих команд до 12, що буде сприяти гендерній рівності в олімпійській програмі, не збільшуючи загальну кількість атлетів.

Кількісне співвідношення учасників олімпійських футбольних турнірів за період 1996-2024 рр. становить 60% чоловіків та 40% жінок. Встановлено поступове зростання жінок-учасниць Ігор з 32,0% у 1996 році до 42,4% у 2024 році.

Футбольні команди, які стали лідерами на Іграх Олімпіад упродовж 1996-2024 рр. у чоловіків – Бразилія, Аргентина, Іспанія, а загалом 14 країн мали медалі різного гатунку. Серед жіночих команд лідерство належить США, Німеччині і Канаді та медальні здобутки мають 8 країн.

Аналіз залучення жінок до керівного складу ФІФА дозволив встановити, що станом на другу половину 2025 р. до Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій входять 37 осіб, із них 8 жінок: 1 жінка віце-президентка та 7 жінок членів, що становить 21,6% від загальної чисельності організації. Отримана статистика свідчить про не дотримання закріпленого у Стратегії гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 рр. напряму щодо лідерства серед членів Ради ФІФА до 2025 року у кількості щонайменше третини складу.

Управління європейським футболем на рівні Виконавчого комітету Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) станом на другу половину 2025 р. залишається майже виключно чоловічою сферою впливу – це 2 жінки із 20 осіб: 1 жінка віце-президентка та 1 жінка член Ради, що становить 10,0% від чисельності керівного складу.

Загальна частка жінок у структурі керівних органів Української асоціації футболу – виконавчому комітеті, комітетах за напрямками діяльності становить 13% (21 жінка із 162 осіб) Ці дані наочно демонструють, що незважаючи на наявність у складі організації жінок, необхідно впроваджувати розширення принципу гендерного балансу та політику залучення і підготовки жінок-лідерок у футбольній адміністрації.

В жіночому українському футболі на рівні збірних команд представлено 4 вікових категорії – від дівочої збірної WU-15 до національної жіночої збірної із загальною чисельністю 84 спортсменки, що складає 35,8% гравців (у чоловіків 7 вікових категорії та 150 спортсменів – 64,2%). Це свідчить про менш розвинену системну підготовку резерву для жіночого футболу в Україні.

У тренерському штабі збірних команд України спостерігається виражена гендерна асиметрія – із 4 жіночих збірних команд тільки 2 очолюють жінки-тренерки: дівочу збірну WU-15 та дівочу збірну WU-17.

Наукова новизна одержаних результатів:

– отримано нові дані про стан залучення жінок до керівного складу ФІФА, УЄФА, УАФ;

- розширено відомості про роботу комітетів та комісій з жіночого футболу у структурах ФІФА, УЄФА, УАФ;
- розширено та доповнено дані про залученість жінок-тренерок до керівництва жіночими командами на чемпіонатах світу, до тренерського штабу жіночих збірних команд України;
- доповнено дані про показники гендерної рівності щодо кількості команд, спортсменів на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіад;
- доповнено відомості про найбільш титуловані команди (переможці та призери), показники відвідуваності, призові фонди FIFA World Cup 1990-2022 рр. у чоловіків та FIFA Women's World Cup 1991-2023 рр. у жінок;
- доповнено дані щодо ретроспективного аналізу проведення змагань з футболу у жінок та чоловіків – чемпіонатів світу (1990/1991-2022/2023 рр.) та у програмі Ігор Олімпіад (1996-2024 рр.);
- доповнено дані про підготовку резерву для жіночого футболу в Україні;
- підтверджено відомості щодо становлення жіночого футболу у змаганнях чемпіонатів світу та програмі Ігор Олімпіад.

Практичне значення одержаних результатів: матеріали дослідження можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці здобувачів вищої освіти з дисциплін «Теорія та методика обраного виду спорту», «Сучасні технології підготовки в обраному виді спорту», у роботі тренерів при підготовці спортсменів різного рівня кваліфікації з футболу.

Ключові слова: жіночий футбол, жінки, чоловіки, команди, гендерна рівність, чемпіонати світу, Ігри Олімпіад.

ABSTRACT

Semenov Y. Promoting Gender Equality in Women's Football. Specialty 017 "Physical Education and Sports". Specialization: "Training Activity in a Selected Sport," 2026.

This study examines the state of gender equality at the FIFA World Cups for men (1990-2022) and women (1991-2023), identifying trends in the number of teams, athletes, and matches, and making comparisons between them.

From 1990/1991 to 2022/2023, the number of male participants exceeded the number of female participants by a factor of 1.8 (63.8% vs. 36.2%), totaling 6,272 and 3,552 athletes, respectively. However, a trend of increasing popularity in women's football is evident, as seen by the equal number of participating teams (32 each) for both men and women in 2022/2023, the same number of matches played (64 each) in 2022/2023, and the identical squad size submissions (23 players per team) since 2014/2015 and 2018/2019.

At the 1990–2022 FIFA World Cup, the most successful men's teams are Brazil (1994, 2022), Germany (1990, 2014), and France (1998, 2018). In total, teams from 11 countries have made the top three. At the 1991–2023 FIFA Women's World Cup, the most titled women's teams are the USA (1991, 1999, 2015, 2019) and Germany (2003, 2007). As in the men's category, teams from 11 countries have reached the podium.

A comparison of average attendance figures for the FIFA World Cup and the FIFA Women's World Cup from 1990/1991 to 2022/2023 reveals a significant lag in the popularity of women's football – more than threefold. However, data from the most recent tournaments – the 2022 Men's World Cup and the 2023 Women's World Cup – show a trend toward increasing spectator appeal for women's football, with the attendance gap decreasing by a factor of 1.7.

Prize money statistics are the clearest numerical indicator of gender inequality in football. In 2023, the women's prize fund showed positive growth, increasing

fivefold compared to 2019 to reach \$152 million, yet it remains almost three times lower than the men's prize fund of \$440 million.

The involvement of female coaches in team management at World Cups has shown a slow upward trend. The share of female head coaches, which was zero at the 1991 World Cup, rose to 37.5% (12 out of 32) in 2023.

An analysis of gender equality at the Olympic Games (1996–2028) established dynamics similar to those of the World Cups regarding the number of teams, athletes, and leading nations, allowing for a comparison.

The number of men's football teams participating in the Olympic Games has remained constant at 16 from 1996 to 2024, while the number of women's teams has gradually increased from 8 to 12. Given the positive trends in the popularity of women's football, it is expected that by 2028 the number of women's teams will increase to 16, and the number of men's teams will decrease to 12. This adjustment will promote gender equality within the Olympic program without increasing the total number of athletes.

The quantitative ratio of participants in Olympic football tournaments from 1996 to 2024 is 60% men and 40% women. A gradual increase in the number of female participants has been observed, rising from 32.0% in 1996 to 42.4% in 2024.

The men's football teams that have won medals at the Olympic Games from 1996 to 2024 are Brazil, Argentina, and Spain. In total, 14 countries have won medals. Among women's teams, the United States, Germany, and Canada lead, with eight countries having achieved medals.

An analysis of women's representation in FIFA's governing body revealed that, as of the second half of 2025, the FIFA Council consists of 37 members, including eight women: one female Vice-President and seven female members, representing 21.6% of the total. These statistics indicate a failure to meet the goal, enshrined in the FIFA Gender Equality Strategy 2023-2027, of having at least one-third of the Council's members be women by 2025.

The governance of European football at the UEFA Executive Committee level remains heavily male-dominated as of the second half of 2025, with only two women

out of 20 members: one female Vice-President and one female Council member, representing 10.0% of the total.

Within the governing bodies of the Ukrainian Football Association (UAF)—the Executive Committee and various activity committees—women comprise 13% (21 out of 162 members). These figures clearly demonstrate that, despite the presence of women in the organization, there is a need to implement an expanded principle of gender balance and a proactive policy for attracting and training women.

Ukrainian women's football is represented at the national team level by four age categories, from the WU-15 to the senior women's national team, comprising a total of 84 athletes (35.8% of all national team players). This compares to seven age categories and 150 athletes for men (64.2%), suggesting a less developed player development pathway for women's football in Ukraine.

A pronounced gender asymmetry exists in the coaching staff of Ukraine's national teams: of the four women's national teams, only two – the WU-15 and WU-17 teams – are headed by female head coaches.

Scientific novelty of the obtained results:

- New data was obtained on the involvement of women in the management structures of FIFA, UEFA, and the UAF.
- Information on the work of women's football committees and commissions within FIFA, UEFA, and the UAF was expanded.
- Data on the involvement of female coaches in managing teams at World Cups and within the coaching staffs of Ukrainian women's national teams was expanded and supplemented.
- Data on gender equality indicators (number of teams and athletes) at World Cups and Olympic Games was supplemented.
- Information on the most successful teams (winners and runners-up), attendance figures, and prize funds for the men's (1990-2022) and women's (1991-2023) FIFA World Cups was supplemented.

- Data from a retrospective analysis of women's and men's football competitions – the World Cups (1990/1991–2022/2023) and the Olympic Games program (1996–2024) – was supplemented.

- Data on the development of youth pathways for women's football in Ukraine was supplemented.

- Information on the development of women's football in World Cup competitions and the Olympic Games program was confirmed.

Practical significance of the obtained results: the research materials can be used in the educational process for training students in the disciplines "Theory and Methodology of the Selected Sport" and "Modern Training Technologies in the Selected Sport," as well as in the work of coaches preparing football players of various skill levels.

Keywords: women's football, women, men, teams, gender equality, World Cups, Olympic Games.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ.....	17
1.1. Започаткування і розвиток жіночого футболу в світі.....	17
1.2. Поширення жіночого футболу на теренах України.....	18
1.3. Керівні органи розвитку жіночого футболу.....	21
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	34
2.1. Загальна характеристика методів дослідження.....	34
2.1.1. Методи теоретичного аналізу і узагальнення науково- методичної та спеціальної літератури.....	34
2.1.2. Контент-аналіз спортивних документів.....	34
2.1.3. Методи математичної статистики.....	37
2.2. Організація дослідження.....	39
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СТАНУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ЖІНОЧОМУ ФУТБОЛІ.....	41
3.1. Дослідження стану гендерної рівності на чемпіонатах світу по футболу у чоловіків та жінок (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.).....	42
3.2. Дослідження стану гендерної рівності у футболі на Іграх XXVIII-XXXIII Олімпіад (1996-2028 рр.).....	54
3.3. Дослідження лідерства жінок у керівному складі міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА), союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) та Української асоціації футболу (УАФ).....	57
Висновки до розділу 3.....	66
ВИСНОВКИ.....	70

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МОК	–	Міжнародний олімпійський комітет
МФ	–	міжнародна федерація
НФ	–	національна федерація
УАФ	–	Українська асоціація футболу
УЄФА	–	Союз європейських футбольних асоціацій
УПЛ	–	Українська прем'єр ліга з футболу
ФІФА	–	Міжнародна федерація футбольних асоціацій
ФК	–	футбольний клуб
ФФУ	–	Федерації футболу України
ЧС	–	чемпіонат світу

ВСТУП

Актуальність теми. Футбол тривалий час вважався суто чоловічим видом спорту, через що розвиток жіночого футболу перебував під заборонаю та зазнавав гальмівних процесів. Участь у найпопулярніших змаганнях світового рівня для жінок стала можливою лише наприкінці 20 століття – у 1991 році стали проводитись чемпіонати світу FIFA Women's World Cup та у 1996 році жіночий футбол було включено до програми Ігор Олімпіад, в той час як в олімпійській програмі чоловічий футбол перебуває з 1900 року та чемпіонати світу у чоловіків FIFA World Cup проводяться з 1930 року.

Останнім часом популярність жіночого футболу у світі значно зросла, про що свідчить збільшення дівочих та жіночих команд, кількості уболівальників, відвідуваності змагань. Але разом з тим існують проблеми – це медійність, розміри контрактів та призові фонди, залученість жінок-тренерок, лідерство жінок на керівних посадах тощо, які необхідно подолати на шляху досягнення гендерної рівності, що є одним із сучасних пріоритетних напрямків роботи керівних організацій у футболі ФІФА, УЄФА, національних асоціацій.

Різним теоретико-методичним питанням розвитку футболу присвячені роботи Абдули А.Б. Журіда С.М., Ковалю С.С., Перцухова А.А., Лебедева С.І. [1] – системі змагань, Perepelytsia P., Mulyk V., Perevoznuk V. [54] – техніко-тактичній підготовці, Соломонко В.В., Лисенчука Г.А., Соломонко О.В. [26] – методиці тренувань футболістів різних вікових груп, Shamardin V., Mulyk V., Lyzohub V., Shpaniuk V. [55] – фізичній активності футболістів у різних швидкісних режимах та тактичних схемах, Садовського А.І. [25] – розвитку професійного футболу в Україні; розвиток жіночого футболу вивчали Бабенко Д. [2], Вовчанська М.О. [7], Andrzej Soroka [36], Dominic Mills [37], Кауа Zeen [48]; проблеми гендерної рівності висвітлені у роботах Балинської О.М. [3], Дичко Д.В. [9], Заїченко І.І., Шутової С.Є.,

Серебрякова О.Ю. [11], Сушко Р.О., Дорошенко Е.Ю. [29], Таран Л.М. [30, 31, 32], Тарасевич О.А. [33, 34], Чоботько М.А., Чоботько І.І. [35].

Мета дослідження – визначити стан гендерної рівності у жіночому футболі.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати дані науково-методичної літератури щодо розвитку жіночого футболу.

2. Виявити динаміку стану гендерної рівності на чемпіонатах світу з футболу у чоловіків та жінок з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.

3. Визначити стан гендерної рівності на Іграх XXV-XXXIII Олімпіад 1996-2024 рр. у жіночому футболі.

4. Здійснити аналіз лідерства жінок у складі керівних органів Міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА), Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) та Української асоціації футболу.

Об'єкт дослідження: визначення гендерної рівності у спорті.

Предмет дослідження: складові статистики турнірів з футболу у чоловіків та жінок, показники представництва жінок.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, контент-аналіз спортивних документів – аналіз статистики турнірів з футболу на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіад, представництва жінок в керівних організаціях міжнародного та національного рівня, методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів: матеріали дослідження можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці здобувачів вищої освіти з дисциплін «Теорія та методика обраного виду спорту», «Сучасні технології підготовки в обраному виді спорту», у роботі тренерів при підготовці спортсменів різного рівня кваліфікації з футболу.

Наукова новизна одержаних результатів:

- отримано нові дані про стан залучення жінок до керівного складу ФІФА, УЄФА, УАФ;
- розширено відомості про роботу комітетів та комісій з жіночого футболу у структурах ФІФА, УЄФА, УАФ;
- розширено та доповнено дані про залученість жінок-тренерок до керівництва жіночими командами на чемпіонатах світу, до тренерського штабу жіночих збірних команд України;
- доповнено дані про показники гендерної рівності щодо кількості команд, спортсменів на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіад;
- доповнено відомості про найбільш титуловані команди переможці та призери, показники відвідуваності, призові фонди FIFA World Cup 1990-2022 рр. у чоловіків та FIFA Women's World Cup 1991-2023 рр. у жінок;
- доповнено дані щодо ретроспективного аналізу проведення змагань з футболу у жінок та чоловіків – чемпіонатів світу (1990/1991-2022/2023 рр.) та у програмі Ігор Олімпіад (1996-2024 рр.);
- доповнено дані про підготовку резерву для жіночого футболу в Україні;
- підтверджено відомості щодо становлення жіночого футболу у змаганнях чемпіонатів світу та програмі Ігор Олімпіад.

Особистий внесок студента. Автору роботи належить визначення актуальності теми досліджень, постановка мети і задач дослідження, проведення та інтерпретація даних дослідження, статистична обробка та обґрунтування отриманих результатів.

Апробація результатів дослідження. Про отримані експериментальні дані було повідомлено на засіданні студентського наукового гуртка кафедри олімпійського та професійного спорту ХДАФК, кафедральній науковій студентській конференції (м. Харків, ХДАФК, листопад, 2025 р.). Опубліковано статтю в збірнику наукових праць Харківської державної

академії фізичної культури (грудень, 2025 р.) – «Розвиток жіночого футболу у програмі Ігор Олімпіад».

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій і списку використаних джерел; викладена на 82 сторінках тексту, ілюстрована 17 таблицями, 8 рисунками. У бібліографії наведено 63 літературних джерела.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ

1.1. Започаткування і розвиток жіночого футболу в світі

Історія розвитку жіночого футболу розпочалась за даними дослідників [1, 8, 26] в Китаї. Серед найперших свідчень існування жіночого футболу вважаються китайські фрески, створені приблизно 2000 років тому. Існують згадки, що у 800 році жінки грали у подібний до футболу вид спорту [37].

Сучасний футбол започаткували в Англії у 1863 році та відтоді гра почала поширюватися у світі серед чоловіків та жінок [57].

Перші футбольні матчі між жінками датуються травнем-червнем 1881 року, у яких брали участь команди Англії та Шотландії.

Перший жіночий клуб був створений у 1894 році, а вже 23 березня 1895 року проводився матч жіночих команд «Бритіш Леді Футбол Клуб». Протистояння відбулося між футболістками північної та південної частини Лондона, де північ перемогла з рахунком 7:1 [26].

Під час Першої світової війни жінки заміняли чоловіків на підприємствах, та задля розваги проводилися футбольні матчі серед жінок. Починають створюватись жіночі футбольні команди за межами Британських островів, в тому числі у Франції, Іспанії [37].

Якщо Австралія побачила свій перший публічний жіночий футбольний матч у 1921 році, то у Великій Британії на цей час існувало понад 150 жіночих футбольних клубів.

Окрім створення футбольних клубів, футбольних жіночих команд почали створюватись спортивні об'єднання. Так в 1919 році у Франції була створена перша жіноча футбольна ліга [37].

Наприкінці 1921 року Англійська футбольна асоціація заборонила проведення жіночих футбольних матчів на професійних стадіонах та майданчиках, що належать до Футбольної асоціації, заявивши, що «...гра у

футбол абсолютно не підходить для жінок і її не слід заохочувати. Ідея заборонити жінкам грати в організовані матчі стала поширеною в більшості країн світу, де грають у футбол. Це суттєво утруднило та загальмувало розвиток жіночого футболу на довгий час [37].

До 1970-х рр. футбол вважався здебільшого чоловічим видом спорту. Жіночий футбол був заборонений через соціальні стереотипи, оскільки не відповідав традиційним уявленням про жінку й вважався шкідливим для її здоров'я [22].

У 70-х роках 20 ст. жіночий футбол почали сприймати інакше, переглянуто було і відношення керівних органів ФІФА та УЄФА до його розвитку. Поступово формуються національні команди, створюються напівпрофесійні жіночі ліги.

Велику роль у подальшому розвитку жіночого футболу зіграли чемпіонати світу з футболу у жінок, що почали проводитись з 1991 року та включення жіночого футболу до програми Ігор Олімпіад з 1996 року [4, 5].

Глобальний поштовх у розвитку жіночого футболу відбувся після чемпіонату світу 1999 року завдяки рекордній кількості відвідувачів, висвітленню в засобах масової інформації та телевізійній аудиторії. Численні перегляди телевізійних трансляцій доводять цікавість до жіночого футболу та загалом створюється уявлення про його комерційний потенціал. Наступні чемпіонати посилили позиції футболу у світі [36].

1.2 Поширення жіночого футболу на теренах України

Початок розвитку жіночого футболу в Україні відноситься до середини 1980-х рр., коли почали з'являтися перші футбольні клуби у жінок [14, 27].

Як зазначено [10] перші офіційні змагання серед жінок в Україні почали проводити у 90-х рр. 20 ст., але довгий час вони не мали певних джерел фінансування та популярності серед вболівальників.

В 1992 році в Україні було створено Комітет жіночого футболу при Федерації футболу України (ФФУ) з метою сприяння розвитку та поліпшення рівня жіночого футболу [20].

Чемпіонат України з футболу серед жінок проводяться з 1992 року. Кожного року переможці змінюються, що свідчить про конкуренцію та розвиток вітчизняного футболу в цілому.

Певний поштовх розвитку футболу надав чемпіонат Європи у 2012 році. Таким чином посилюється інтерес держави до жіночого футболу, що відобразилося у створенні нових турнірів та відкритті футбольних секцій у спортивних школах.

Подальшому розвитку жіночого футболу в Україні сприяли наступні події [10]:

- започаткування УПЛ із підтримкою засобів масової інформації та регламентом в 2017 році;
- впровадження спільних ініціатив з УЄФА (Playmakers, Girls Football Week) у 2020 році;
- поява перших дитячих, юнацьких та жіночих команд у регіонах в 2021 році;
- поновлення УПЛ серед жінок у новому форматі, з онлайн-трансляціями у 2023 році.

У дослідженнях [2] встановлено, що сучасними основними організаційно-правовими складовими розвитку жіночого футболу в Україні є асоціація футболу, ліги та турніри, фінансування та спонсорство, інфраструктура, масовий розвиток та правове регулювання.

На цей час чисельність жіночих клубів залишається обмеженою, але серед них є професійні клуби. Участь у змаганнях вимагає наявності підготовлених кадрів та матеріально-технічного оснащення: стадіонів, баз, тренерського складу та медичного супроводження. Окремі клуби вже досягли такого рівня. Попри невелику кількість, саме ці клуби створюють приклад для наслідування – як у спортивному, так і в менеджерському сенсі [10].

Серед провідних клубів України знаходяться наступні:

- Житлобуд-1 (Харків) – Чемпіон УПЛ, учасник Ліги чемпіонів;
- Житлобуд-2 (Харків) – створено підготовку молодіжного резерву;
- Ворскла-жінки (Полтава) – інтеграція з чоловічим клубом;
- Ладомир (Володимир) – стабільність результатів на змаганнях;
- Маріуполь (Київ/Ужгород) – стабільність результатів на змаганнях.

Важливу роль у розвитку жіночого українського футболу відіграє стан шкільного футболу, підтримка з боку засобів масової інформації. Увагу та нових прихильників привертають нові медіа – як онлайн-трансляції, YouTube-канали клубів, Instagram де спортсменки висвітлюють тренувальний процес і участь у змаганнях [10].

Жіночий футбол в Україні має великий потенціал, але потребує системного підходу. Війна вплинула на логістику, фінанси й безпеку, але дала й нові можливості: зростання уваги до спорту як до джерела єдності та підтримки.

Гендерна рівність у футболі є не лише соціальною метою, але й стратегічною потребою, яка сприяє розкриттю спортивного та комерційного потенціалу. Дослідження свідчать, що головний виклик полягає у зміні підходу від сприйняття жіночого футболу як «благодійного проєкту» до розуміння його як перспективної інвестиції. Досягнення успіху жіночого футболу в Україні буде залежати від того, наскільки швидко УАФ та футбольні клуби зможуть перейти від дотримання формальних ліцензійних вимог до здійснення реальних фінансових, управлінських і маркетингових вкладень, заснованих на перевірених міжнародних моделях [21].

Жіночий футбол відіграє важливу роль у боротьбі за гендерну рівність та впливає на суспільство на різних рівнях. Він перетворює стереотипи про «жіночність», демонструючи, що жінки можуть бути сильними, витривалими та успішними спортсменками. Це надихає молодих дівчат та показує їм, що вони можуть досягти успіху у будь-якій галузі. З іншого боку, жіночий футбол активно сприяє рівності статей, вимагаючи визнання та оцінки зусиль жінок у

спорті так само, як і чоловіків. Він робить суспільство уважнішим до проблем нерівності та дискримінації в спорті, а також викликає потребу в більшій підтримці та визнанні жіночого спорту. Вплив жіночого футболу на суспільство є значним та багатограним, сприяючи формуванню більш рівного та включеного майбутнього для всіх гендерних груп [20].

1.3. Керівні органи розвитку жіночого футболу

На цей час існують керівні органи з розвитку футболу, де додатково створені структури, що підсилюють розвиток жіночого футболу.

Міжнародна федерація футбольних асоціацій (ФІФА). Відповідно до Статуту ФІФА переслідує цілі [44]: постійно вдосконалювати футбольну гру та просувати її в усьому світі задля її об'єднуючих, освітніх, культурно-гуманітарних цінностей, зокрема через програми для молоді та розвитку; організувати власні міжнародні змагання; розробляти правила та положення, що регулюють гру у футбол та забезпечити їх виконання; контролювати всі типи футбольних асоціацій, вживаючи відповідних заходів запобігати порушенням Статуту, регламенту або рішень ФІФА або Правил гри; докладати зусиль для забезпечення того, щоб гра у футбол була доступною та забезпеченою ресурсами для всіх бажаючих, незалежно від статі та віку; сприяти розвитку жіночого футболу та повній участі жінок на всіх рівнях управління футболом; сприяти доброчесності, етиці та чесній грі з метою запобігання будь-яким методам або практики, такі як корупція, допінг або маніпуляції на матчі, які можуть поставити під загрозу цілісність матчів, змагань, гравців, офіційних осіб та членів асоціацій або призвести до зловживання футбольними асоціаціями; регулювати, розвивати та сприяти всім іншим формам футболу, таким як футзал, змагання з пляжного футболу та футбольного еспорту. Діяльність ФІФА спрямована на розвиток футболу у світі, об'єднує 211 асоціацій членів ФІФА.

Структурований підхід до побудови світового жіночого футболу був закладений у програмах FIFA [43, 63]: Women's football development

programmes and guidelines 2015-2018, FIFA Women's Football Strategy 2018-2022 та Women's football strategy 2024-2027.

Стратегічні цілі ФІФА [56] відповідно до Стратегії жіночого футболу на 2023-2027 рр.:

Ціль 1. Перегляд статуту ФІФА.

Ціль 2. Реформа системи трансферів.

Ціль 3. Технологічний розвиток.

Ціль 4. Юнацькі турніри.

Ціль 5. Розвиток та академії FIFA.

Ціль 6. Соціальна відповідальність.

Ціль 7. Серія FIFA.

Ціль 8. Чемпіонат світу з футболу серед жінок 2023™.

Ціль 9. Чемпіонат світу з футболу 2026™: Найкраще шоу на планеті.

Ціль 10. Клубний чемпіонат світу з футболу 2025: зовсім нове клубне змагання.

Ціль 11. Рекордні 11 мільярдів доларів США доходу.

Стратегічні цілі ФІФА спрямовані на всебічний розвиток футболу та проведення змагань. Організація з 2016 року вживає заходів для відновлення довіри до керівного органу світового футболу та забезпечення його підзвітності, а також для того, щоб зробити футбол справді глобальним. Серед стратегічних цілей ФІФА знаходяться всебічна підтримка змагань для жінок на найвищому рівні – Чемпіонату світу з футболу серед жінок 2023 (Австралія та Нова Зеландія), який вже відбувся та відповідно наступного Чемпіонату світу з футболу серед жінок 2027 (США).

У структурі ФІФА серед 35 незалежних комітетів та постійних комісій створені 5 комітетів та комісій задля підтримки жіночого футболу [38] (табл. 1.1):

1) Комітет зі змагань жіночих національних команд та комісія з жіночих змагань (20 осіб).

Таблиця 1.1 – Комітети та комісії з жіночого футболу у структурі ФІФА

№ з/п	Посада	Прізвище та ім'я	Країна
1	Комітет зі змагань жіночих національних команд та комісія з жіночих змагань Women's National Team Competitions Committee Commission des Compétitions féminines de selections Comisión de Competiciones Femeninas de Selecciones		
	Делегат Ради ФІФА	Maria Sol Muñoz	Ecuador
	Голова	Sun Wen	China PR
	Заступник голови	Anne Rei	Estonia
	Члени	Monique André	Haiti
		Noelia Barrios	Paraguay
		Sue Day	England
		Malika Madeleine Diakite	Côte d'Ivoire
		Carlene Edwards	Jamaica
		Céline Eko	Cameroon
		Isabel Hochstätger	Austria
		Rose Paia	Solomon Islands
		Yuliya Panina	Uzbekistan
		Aline Pellegrino	Brazil
Examin Philbert	St Lucia		
Marie Schossow	Panama		
Susan Shalabi	Palestine		
Mariam Tall	Mauritania		
Anastasia Tsihclas	South Africa		
Heike Ullrich	Germany		
Suraya Yaacob	Malaysia		
2	Комітет жіночих клубних змагань та комісія жіночих міжклубних змагань Women's Club Competitions Committee Commission des Compétitions féminines interclubs Comisión de Competiciones Femeninas de Clubes		
	Делегат Ради ФІФА	Kanya Keomany	Laos
	Голова	Bestine Kazadi	Congo DR
	Заступник голови	Michelle Kang	USA
	Члени	Lamia Bahaian	Saudi Arabia
		Jessica Berman	USA
Diana Matheson		Canada	
Thanh Ha Nguyen		Vietnam	
Erika Nilsson		Sweden	
Michelle Ramalho	Brazil		
Francesca Sanzone	Italy		
3	Комітет молодіжних змагань серед дівчат та комісія жіночих молодіжних змагань Youth Girls' Competitions Committee Commission des Compétitions féminines de jeunes Comisión de Competiciones Juveniles Femeninas		
	Делегат Ради ФІФА	Kanizat Ibrahim	Comoros
	Голова	Anya James	Bahamas
	Заступник голови	Naziah Ali	Fiji

	Члени	Mahfuza Akhter Kiron Safa Al Shaoubi Wantete Badji Tricia Forde Jessica Guidi Neema Haji Un Gyong Han Maimuna Kanteh Anastasija Kucinska Yin Marady Sabrina Martin Amio Mavaega-Luvu Mahdiehsadat Mirmohammadkhani Amina Mohamed Alessia Moonesawmy Carine Nardecchia Jadranka Pavicevic Sarila Shrestha Cazirah Thomas Dyane Wiersma	Bangladesh Yemen Congo Barbados San Marino Tanzania Korea DPR Gambia Latvia Cambodia Peru American Samoa IR Iran Djibouti Mauritius Luxembourg Montenegro Nepal Grenada Aruba
4	Комітет зацікавлених сторін жіночого футболу Women's Football Stakeholders Committee Commission des Acteurs du Football féminin Comisión de Grupos de Interés del Fútbol Femenino		
	Делегат Ради ФІФА	Debbie Hewitt	England
	Голова	Mia Hamm	USA
	Заступник голови	Heather Garriock	Australia
	Члени	Jean-Michel Aulas Jacqueline Barron Reyes Bellver Maria Jimenez Mariana Gutierrez Katri Mattsson Kateryna Monzul	France New Zealand Spain Argentina Mexico Finland Ukraine
5	Комітет з розвитку жіночого футболу Women's Football Development Committee Commission du Développement du football féminin Comisión de Desarrollo del Fútbol Femenino		
	Делегат Ради ФІФА	Johanna Wood	New Zealand
	Голова	Laura Georges	France
	Заступник голови	Olive Dol-Somse	Central African Republic
	Члени	Valanka Natasha Alemao Fahmo Ali Sly-Vania Armel Mette Bach Kjær Alejandra Banegas Kelley Barnhart Deepika Colombage Marion Daube Bernarda Flores Ivanovic Wilma Godet Andrea Johnson Roseline Konneh	India Somalia Comoros Denmark Honduras Guam Sri Lanka Switzerland Bolivia Cayman Islands Guyana Liberia

	Cheryl Lamont Karl Petter Løken Konul Mehdiyeva Victoria Yongule Nasera Aïcha Henriette Ndiaye Jacqueline Ndimurukundo Ivan Novella Eleni Panayiotou Jacqueline Pelayo Gwendolyn Salmon Phatkanit Srigatesook Theresa von Herderbrandt Zimbiri	Northern Ireland Norway Azerbaijan South Sudan Senegal Burundi Colombia Cyprus Belize Antigua and Barbuda Myanmar Samoa Bhutan
--	--	--

2) Комітет жіночих клубних змагань та комісія жіночих міжклубних змагань (10 осіб).

3) Комітет молодіжних змагань серед дівчат та комісія жіночих молодіжних змагань (7 осіб).

4) Комітет зацікавлених сторін жіночого футболу (10 осіб).

5) Комітет з розвитку жіночого футболу (28 осіб).

Постійні комітети ФІФА звітують перед Радою ФІФА, консультуючи та допомагаючи Раді у своїх відповідних сферах діяльності. Склад та структура, включаючи кваліфікацію та кількість членів, які відповідають критеріям незалежності, а також конкретні обов'язки та повноваження окремих комітетів, визначаються в Регламенті управління ФІФА.

До складу комітетів та комісій з жіночого футболу у структурі ФІФА входять 100% тільки жінки [38]. Серед представниць України у зазначених структурах Катерина Монзуль, яка входить до складу Комітету зацікавлених сторін жіночого футболу. Станом на кінець 2025 року жіноча збірна України знаходиться на 34-й позиції у рейтингу FIFA серед 190 національних асоціацій, а чоловіча збірна України з футболу посідає 28-ме місце серед 211 національних асоціацій.

Союз європейських футбольних асоціацій (УЄФА). Відповідно до Статуту УЄФА цілями є [59]: вирішення всіх питань, пов'язаних з європейським футболом; сприяння футболу в Європі в дусі миру, розуміння та

чесної гри без будь-якої дискримінації за політичними, статевими, релігійними, расовими або будь-якими іншими ознаками; моніторинг і контроль за розвитком кожного виду футболу в Європі; організація та проведення міжнародних футбольних змагань і турнірів на європейському рівні для кожного виду футболу, поважаючи при цьому гравців. здоров'я; запобігати всім методам або практикам, які можуть поставити під загрозу регулярність матчів або змагань або призвести до зловживань у футболі; просувати та захищати етичні стандарти та належне управління в європейському футболі; забезпечувати, щоб спортивні цінності завжди переважали над комерційними інтересами; перерозподіл доходів, отриманих футболістом, відповідно до принципу солідарності та підтримки реінвестування на користь усіх рівнів і сфер футболу, особливо низовий рівень гри; сприяти єдності між асоціаціями-членами в питаннях, що стосуються європейського та світового футболу; захищати загальні інтереси асоціацій-членів; забезпечувати належне врахування потреб різних зацікавлених сторін у європейському футболі (ліг, клубів, гравців, уболівальників); діяти як представник європейської футбольної сім'ї в цілому; підтримувати добрі стосунки з ФІФА та співпрацювати з нею та інші Конфедерації, визнані ФІФА; забезпечувати, щоб її представники у ФІФА лояльно представляли погляди УЄФА та діяли в дусі європейської солідарності; поважають інтереси асоціацій-членів, вирішувати суперечки між асоціаціями-членами та допомагають їм у будь-якому питанні за запитом. Відповідно призначенням УЄФА є розвиток футболу на європейському континенті. До складу входять 55 асоціацій.

На період 2024-2030 рр. УЄФА було розроблено Стратегію «Разом заради майбутнього футболу» [60], що є планом розвитку європейського футболу.

Стратегію було схвалено Виконавчим комітетом УЄФА у лютому 2024 року. Вона розроблена на наступні шість років у ході консультацій з усіма 55 національними асоціаціями, лігами, клубами та організаціями, які представляють футболістів.

Для досягнення цілей на період до 2030 року зусилля та ресурси будуть зосереджені на семи стратегічних пріоритетах. Кожен відбиває поточні тенденції у європейському футболі.

Стратегія включає сім пріоритетних напрямків:

1) Бути в центрі суспільства: стати об'єднуючою силою по всьому континенту, яка сприятиме створенню більш відкритого та інклюзивного суспільства.

2) Забезпечити можливості всім від любителів до топових гравців: процвітаюча футбольна екосистема на всіх рівнях по всій Європі, щоб у кожного була можливість грати у футбол.

3) Зміцнити основи гри: єдина європейська футбольна екосистема, створена шляхом системи відкритих, конкурентних та стійких змагань.

4) Спільно працювати за найвищими стандартами управління: інклюзивна культура, в якій діляться найкращими практиками для досягнення спільних цілей та прислухаються до кожного голосу футбольної сім'ї.

5) Проводити турніри найвищого рівня: організація найпопулярніших спортивних турнірів у світі, забезпечення спортивного свята всім уболівальникам та максимізація доходів для нових інвестицій у футбол.

6) Максимізувати потенціал жіночого футболу: зробити так, щоб більше дівчат та жінок грали та стежили за футболом по всій Європі, створити для них більше можливостей на шляху до професійного футболу та забезпечити проведення ще більш захоплюючих та фінансово стійких турнірів.

7) Слідувати культурі сталого розвитку: зменшити вплив футболу на довкілля, використовуючи його силу підвищення обізнаності і стимулювання дій.

Тож у Стратегії УЄФА 2024-2030 один із пріоритетних напрямків присвячений розвитку жіночого футболу на континенті.

Серед 19 комітетів, що створені у структурі керівних органів УЄФА, є Комітет УЄФА з жіночого футболу. До складу комітету входять тільки жінки у кількості 28 осіб (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Склад комітету УЄФА з жіночого футболу [61]

Посада	Прізвище та ім'я	Країна
Голова	Анні Рей	Естонія
Заступник	Лора Макалістер	Уельс
Перший віце-голова	Метте Бак К'єр	Данія
Другий віце-голова	Сабріна Вігье	Франція
Третій віце-голова	Зільке Рамль	Німеччина
Члени	Тіні Авагян	Вірменія
	Аніла Баша	Албанія
	Рейсс Бельвер	Іспанія
	Юдіт Беркеші	Угорщина
	Іфат Коен	Ізраїль
	Хельга Хельгадоуттир	Ісландія
	Світлана Гринкевич	Білорусь
	Катрін Янс	Бельгія
	Шеріл Ламонт	Північна Ірландія
	Марієт Луухенто	Фінляндія
	Ширлі Мартін	Шотландія
	Васо Міянович	Боснія та Герцеговина
	Йон Мерлан	Норвегія
	Ніна Паталон	Польща
	Люсьєн Рейхардт	Нідерланди
	Кароліні Шеблом	Швеція
	Сандра Сремчевич	Сербія
	Гевін Степ	Англія
Марія Сучкова	Росія	
Софія Телеш	Португалія	
Представники ЄФК	Венсан Понсо	«Ліон»
	Б'янка Рех	«Баварія»
FIFPRO Europe	Карін Сендел	Ізраїль

Серед основних напрямків роботи можна зазначити наступні:

- 1) обґрунтовує сучасний жіночий футбол, зокрема жіночі турніри під егідою УЄФА та розвиток жіночого футболу в Європі;
- 2) висуває рекомендації щодо можливих змін у існуючих жіночих турнірах та їх регламентах;
- 3) розглядає будь-які звіти та пропозиції, подані UEFA Club Competitions SA з питань проведення клубних змагань УЄФА;
- 4) допомагає у виборі національних асоціацій, які прийматимуть фінальні стадії жіночих турнірів;
- 5) слідкує за проведенням жіночих турнірів УЄФА;
- 6) допомагає у визначенні умов жеребкування, стежить за їх підготовкою та проведенням;
- 7) надає рекомендації щодо міжнародного календаря;
- 8) допомагає у розробці та реалізації стратегій та програм розвитку футболу серед жінок та дівчат;
- 9) допомагає у складанні програм для конференцій та заходів з жіночого футболу.

Українська асоціація футболу (УАФ). Відповідно до Статуту ГО «Українська асоціація футболу» [28] головною метою діяльності УАФ є розвиток та популяризація футболу в Україні, направлені на зростання рівня і масовості цього виду спорту серед всіх верств населення країни, а також провадження оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітньої, освітньої та наукової діяльності в сфері футболу, впровадження та реалізація фізкультурно-спортивних, реабілітаційних, для інвалідів (дітей-інвалідів) та соціальних програм. До складу УАФ входять регіональні асоціації – 26 обласних асоціацій, в тому числі м. Києва і АР Крим та м. Севастополя.

УАФ останнім часом реалізує численні проекти, з урахуванням воєнного стану в Україні. В 2025 році серед 9 проектів спільної ініціативи Фондації УАФ та ВБЕТ Фаундейшн, було реалізовано проект з розвитку дівочого футболу «Дівчата мають грати у футбол» (Дніпропетровська обл.) вартістю

350000 грн. Відповідно до проєкту Чемпіонат серед дівочих команд використовує футбол, як інструмент інтеграції та розвитку дівчат у складний час.

У складі 19 комітетів УАФ функціонує комітет жіночого та дівочого футболу. У складі комітету 14 осіб, з яких 50% жінки (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Склад Комітету жіночого та дівочого футболу УАФ [16]

Посада	Прізвище та ім'я
Голова	Анастасія Кліпаченко
Заступник	Сергій Новіков
Секретар	Юрій Іванченко
Члени	Дар'я Апанашенко
	Юлія Гречко
	Аліса Дуброва
	Євгенія Єршова
	Данило Єрьомка
	Ольга Рудчик
	Юрій Титаренко
	Павло Форманюк
	Іван Шепеленко
	Ігор Шинкарюк
Олена Яковлева	

Комітет жіночого та дівочого футболу є дорадчим органом у структурі Федерації футболу України. До напрямків його діяльності належать:

- розробка та впровадження довгострокових програм розвитку жіночого та дівочого футболу в Україні на всіх рівнях (масовий, аматорський, професійний);
- аналіз тенденцій та визначення пріоритетних напрямів діяльності (розвиток академій, покращення тренерської бази, популяризація футболу серед жінок та дівчат).
- адаптація та імплементація програм УЄФА: UEFA Women's Football Development Programme, UEFA Playmakers та ініціатив ФІФА на національному рівні;
- удосконалення структури та формату змагань;
- підвищення якості та престижу змагань;

- підготовка та підтримка збірних команд;
- консультації та підтримка клубів, що мають або планують створити жіночі та дівочі команди;
- ініціювання програм підготовки та підвищення кваліфікації тренерів, тренерок, суддів та адміністраторів, що працюють у жіночому футболі;
- соціальний захист гравчинь: участь у розробці питань, пов'язаних із умовами контрактів, медичного страхування, поєднання спорту з навчанням;
- просування жіночого футболу в медіа: розробка стратегій інформаційної підтримки, співпраця зі ЗМІ для підвищення впізнаваності та висвітлення чемпіонатів і збірних;
- соціальні та просвітницькі ініціативи: організація фестивалів, майстер-класів, відкритих тренувань для дівчат з метою залучення до футболу;
- боротьба зі стереотипами: просування ідеї гендерної рівності в спорті та суспільстві через футбол;
- участь у формуванні бюджету ФФУ на жіночий футбол та розробка механізмів фінансової підтримки клубів і проектів;
- спостереження за виконанням прийнятих програм та ефективністю використання ресурсів;
- взаємодія з відповідними комітетами УЄФА та ФІФА, обмін досвідом з іншими національними асоціаціями.

Висновки до розділу 1

Футбол був започаткований в Англії у 1863 році та відтоді гра почала поширюватися у світі серед чоловіків та жінок. Перша жіноча футбольна ліга була створена в 1919 році у Франції.

Жіночий футбол був заборонений через соціальні стереотипи та вважався здебільшого чоловічим видом спорту до 70-х рр. 20 ст., а пізніше керівні органи ФІФА та УЄФА переглянули своє відношення до його

розвитку. Поступово формуються національні команди, створюються напівпрофесійні жіночі ліги.

Провідна роль у розвитку жіночого футболу належить чемпіонатам світу, що почали проводитись з 1991 року та включення жіночого футболу до програми Ігор Олімпіад з 1996 року.

Початок розвитку жіночого футболу в Україні відноситься до середини 1980-х рр., коли почали з'являтися перші футбольні клуби у жінок.

В 1992 році в Україні було створено Комітет жіночого футболу при Федерації футболу України (ФФУ) та започатковано Чемпіонат України з футболу серед жінок.

У Статуті ФІФА закріплено сприяння розвитку жіночого футболу та повній участі жінок на всіх рівнях управління футболом. Серед Стратегічних цілей ФІФА, відповідно до Стратегії жіночого футболу на 2023-2027 рр., зазначено проведення Чемпіонату світу з футболу серед жінок 2023.

У структурі ФІФА серед 35 незалежних комітетів та постійних комісій створені 5 комітетів та комісій задля підтримки жіночого футболу, де до їх складу входять 100% жінки. Серед представниць України у зазначених структурах Катерина Монзуль.

Статут Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) містить положення про заборону дискримінації за статевими ознаками. УЄФА розроблено Стратегію «Разом заради майбутнього футболу» (2024-2030 рр.), де серед пріоритетних напрямків акцентована увага на максимізації потенціалу жіночого футболу. У структурі керівних органів УЄФА працює Комітет УЄФА з жіночого футболу, до складу якого входять тільки жінки.

Українська асаціяція футболу (УАФ) реалізує сучасні численні проєкти, які в тому числі спрямовані на розвиток дівочого футболу («Дівчата мають грати у футбол», 2025р.). У складі комітетів УАФ функціонує комітет жіночого та дівочого футболу, що складається на 50% із жінок.

Жіночий футбол активно сприяє рівності статей, вимагаючи визнання та оцінки зусиль жінок у спорті так само, як і чоловіків. Він робить суспільство уважнішим до проблем нерівності та дискримінації в спорті.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Загальна характеристика методів дослідження

Для вирішення поставлених завдань використовувалися наступні методи досліджень:

1. Методи теоретичного аналізу і узагальнення науково-методичної літератури.
2. Контент-аналіз спортивних документів.
3. Методи математичної статистики.

2.1.1. Методи теоретичного аналізу і узагальнення науково-методичної літератури застосовувались задля виявлення стану досліджуваного напрямку, постановки мети та завдань дослідження та обговорення отриманих результатів. Аналізувалися наукові роботи вітчизняних [1, 15, 26, 54, 55] та зарубіжних [37, 48] авторів щодо особливостей розвитку футболу, зокрема жіночого футболу [7, 10, 14], питань гендерної рівності у спорті [9, 21], теорії та методики спортивного тренування [23]. Також були вивчені дані інших видів спорту [11, 19], які дозволили обґрунтувати результати досліджень.

2.1.2. Контент-аналіз спортивних документів дозволив отримати теоретичну та статистичну інформацію за темою кваліфікаційної роботи.

Формалізований метод аналізу документів, або контент-аналіз це метод якісно-кількісного аналізу документів, сутність якого полягає в алгоритмізованому виокремленні в тексті певних елементів змісту згідно з метою та завданнями дослідження, у класифікації виокремлених елементів відповідно до концептуальної схеми, їх підрахунку й кількісному представленні результатів. Завдяки цьому, по-перше, вдається уникнути

суб'єктивізму у вивченні соціальної реальності, а по-друге, аналізувати, систематизувати й узагальнювати значні масиви документів [17].

Контент-аналіз ґрунтується на одноманітних стандартизованих правилах пошуку, обліку, обробки та обчислення кількісних показників, характерних для досліджуваного тексту. Його використання передбачає розгляд змісту тексту як сукупності повідомлень, подій, оцінок, міжособистісних стосунків, соціальних проблем, об'єднаних за допомогою єдиної концепції в певну цілісність. Хоча формально контент-аналіз спрямований на вивчення тексту, головною його метою є дослідження відображеної в ньому соціальної реальності [17].

Потенційними об'єктами контент-аналізу можуть бути різноманітні документальні джерела, які містять текст: книги, періодичні видання, промови, урядові постанови, матеріали нарад, програми, листи тощо. Його використання є доцільним, якщо потрібен високий ступінь точності, об'єктивності аналізу матеріалу або якщо цей матеріал значний за обсягом і несистематизований. Ефективний він і в тих випадках, коли якісні характеристики, що їх вивчає дослідник, фігурують у досліджуваних документах з певною частотою. Без нього не обходяться під час дослідження мовних особливостей джерел інформації [17].

Застосування контент-аналізу потребує поряд із традиційними процедурами для всіх методів дослідження (розроблення програми дослідження: визначення проблеми, об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження, формування гіпотез: формування вибіркової сукупності; обрання типу вибірки; проведення необхідних розрахунків тощо) використання спеціальних прийомів, техніки. Методика контент-аналізу передбачає насамперед визначення категорій аналізу, які мають бути адекватно відображеними у змісті досліджуваного документа (категорія аналізу – це більш загальні, ключові поняття, які відповідають дослідницьким завданням). Вони повинні визначати теоретичні поняття дослідження, мати відповідні ознаки (сміслові одиниці) в тексті, можливості для однорідної реєстрації прикмет [17].

Для вирішення другого та третього завдання дослідження – виявлення стану гендерної рівності на чемпіонатах світу з футболу FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.), Іграх XXVIII-XXXIII Олімпіад (1996-2028 рр.) було проведено контент-аналіз результатів змагань та звітних про змагання документів [42], а саме аналізувались дані:

1) Кількість команд, спортсменів, матчів:

- у жінок;
- у чоловіків;
- разом у жінок та чоловіків.

2) Кількість заявок від однієї команди для участі у змаганнях:

- у жінок;
- у чоловіків.

3) Країни-переможці та призери:

- у жінок;
- у чоловіків.

4) Показники кількості голів:

- у жінок;
- у чоловіків.

5) Показники відвідуваності ігор:

- у жінок;
- у чоловіків;
- разом у жінок та чоловіків.

6) Показники призових фондів:

- у жінок;
- у чоловіків.

7) Показники представництва жінок-тренерок на змаганнях.

Для вирішення четвертого завдання дослідження – виявлення лідерства жінок у керівному складі міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА), союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) та Української

асоціації футболу (УАФ) було проведено контент-аналіз звітних документів, а саме аналізувались дані:

- 1) Склад Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій.
- 2) Представництво жінок в Раді ФІФА.
- 3) Склад Виконавчого комітету Союзу європейських футбольних асоціацій.
- 4) Представництво жінок в Українській асоціації футболу.
- 5) Посади жінок в Українській асоціації футболу.
- 6) Кількісний склад чоловічих та жіночих збірних команд Української асоціації футболу:

– чоловічі збірні команди УАФ: Олімпійська збірна, Молодіжна збірна U-21, Юнацька збірна U-20, Юнацька збірна U-19, Юнацька збірна U-18, Юнацька збірна U-17, Юнацька збірна U-16.

– жіночі збірні команди УАФ: Національна жіноча збірна, Молодіжна збірна WU-19, Дівоча збірна WU-17, Дівоча збірна WU-15.

2.1.3. Методи математичної статистики.

Розрахунок статистичних результатів, що були одержані під час досліджень, здійснювався за допомогою методів математичної статистики, що застосовуються в педагогічних і біологічних дослідженнях [18, 24].

Визначалась кількість певних показників у жінок, чоловіків або їх загальна кількість. Вираховувались відсоткові значення показників у жінок, чоловіків або їх загальної кількості за певними ознаками.

За допомогою програми MS Excel 2019 здійснювалась статистична обробка результатів дослідження та їх графічне представлення.

Розрахунок статистичних результатів, що були одержані під час досліджень, здійснювався за допомогою методів математичної статистики, що застосовуються в педагогічних і біологічних дослідженнях [18].

Вираховувались наступні статистичні показники:

\bar{X} – середнє арифметичне;

σ – середнє квадратичне відхилення;
 m – стандартна помилка середнього арифметичного;
 t – достовірність відмінностей між двома середніми вибірковими значеннями (за критерієм Ст'юдента);

Дані показники оброблялися за допомогою стандартної програми Excel.

Вірогідність вважалася суттєвою при п'ятивідсотковому рівні значущості ($p < 0,05$), що визначається цілком надійним у біологічних дослідженнях.

Розраховувалися такі показники:

Середнє значення (\bar{x}) розраховувалось за формулою 2.1:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + \dots + x_n). \quad (2.1)$$

де \bar{x} – значення величини, для якої необхідно розрахувати середнє значення, n – загальна кількість значень X (число одиниць у досліджуваній сукупності).

Середньоквадратичне відхилення (σ) розраховувалось за формулою 2.2:

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}, \quad (2.2)$$

де $x_i - i$ -й елемент вибірки, \bar{x} середнє арифметичне вибірки, n -обсяг вибірки.

Помилка репрезентативності середнього арифметичного (m) розраховувалась за формулою 2.3:

$$m = \frac{S}{\sqrt{n-1}} \quad (2.3)$$

де n -обсяг вибірки, S -генеральна сукупність.

Вірогідність різниці між середніми величинами (t) (за критерієм Ст'юдента) розраховувалась за формулою 2.4:

$$t = \frac{|x_1| - |x_2|}{\sqrt{m_1^2 + m_2^2}} \quad (2.4)$$

де \bar{x} середнє арифметичне вибірки, m – помилка репрезентативності середнього арифметичного.

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводились в Центрі олімпійських досліджень та освіти Харківської державної академії фізичної культури. Для вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань дослідження було проведено у кілька етапів.

На першому етапі (листопад, 2024 р. – березень, 2025 р.) розроблено план здійснення досліджень, проведено аналіз науково-методичної літератури, визначено тему науково-дослідної роботи, мету, завдання, об'єкт, предмет, здійснено добір методів дослідження.

На другому етапі (квітень-вересень, 2025 р.) зібрано статистичні показники за кількістю команд, спортсменів, матчів, заявок від однієї команди для участі у змаганнях, показники кількості голів, відвідуваності ігор, призових фондів, представництва жінок-тренерок на змаганнях, дані про країн-переможців та призерів на чемпіонатах світу з футболу FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.), Іграх XXVIII-XXXIII Олімпіад (1996-2028 рр.); зібрано інформацію про склад Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій, представництво жінок в Раді ФІФА, склад Виконавчого комітету Союзу європейських футбольних асоціацій, представництво жінок в Українській асоціації футболу, посади жінок в Українській асоціації футболу, кількісний склад чоловічих та жіночих збірних команд Української асоціації футболу у чоловіків та жінок.

Результати досліджень було систематизовано, визначені кількісні та відсоткові характеристики, оброблено методами математичної статистики та проаналізовано.

На третьому етапі (жовтень-грудень, 2025 р.) здійснювалось оформлення кваліфікаційної роботи, опис та інтерпретація отриманих результатів, сформульовано висновки.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ СТАНУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ЖІНОЧОМУ ФУТБОЛУ

Заходи, спрямовані на поліпшення питання гендерної рівності були ініційовані керівним органом розвитку футболу в світі – Міжнародною федерацією футбольних асоціацій (ФІФА) та задекларовані в Стратегії ФІФА для жіночого футболу на 2018-2022 та Стратегії гендерної рівності ФІФА на 2023-2027.

Перший варіант програми розвитку жіночого футболу був прийнятий у жовтні 2018 року 68-му Конгресі ФІФА в Кігалі (Руанда) у вигляді Стратегії ФІФА для жіночого футболу на 2018-2022. Серед ключових цілей першої стратегії: подвоїти кількість футболісток у світі (до 60 млн), збільшити комерційну цінність та фінансування жіночого футболу, покращити професійні структури (клуби, ліги), збільшити участь жінок у керівництві.

В другій редакції було змінено назву – Стратегія гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 роки, що мало принципове значення, для зосередження уваги на рівності в усіх сферах: на полі, в тренерській роботі, суддівстві, адміністрації та керівництві (затверджена у березні 2023 року Радою ФІФА) [40, 41, 43]. Ключові нововведення стратегії 2023-2027: чіткіший акцент на лідерство та представництво (квоти для асоціацій), рекордне збільшення призових фондів (наприклад, до \$152 млн для ЧС-2023), гарантовані індивідуальні виплати гравчиням, зобов'язання інвестувати 1 мільярд доларів у розвиток жіночого футболу (Додаток А).

Аналіз реалізації напрямків Стратегії гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 роки завдяки дослідженню динаміки стану гендерної рівності на Чемпіонатах світу з футболу (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.), динаміки стану гендерної рівності з футболу на Олімпійських іграх (1996-2028 рр.), питання лідерства жінок у керівному складі міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА), союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) та

Української асоціації футболу (УАФ) дозволить встановити зміни та досягнення гендерної рівності за окремими ланками у футболі на цей час.

3.1. Дослідження стану гендерної рівності на чемпіонатах світу з футболу (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.)

Найбільш престижними змаганнями у футболі вважаються чемпіонати світу, які проводяться з інтервалом 1 раз на 4 роки – FIFA World Cup у чоловіків та FIFA Women's World Cup у жінок.

FIFA World Cup мають давні традиції та перші такі змагання відбулись у 1930 році і за період 1930-2022 рр. проведено 22 чемпіонати світу у чоловіків. FIFA Women's World Cup почали проводитись з 1991 року та за період 1991-2023 рр. відбулось 9 турнірів.

З метою дослідження динаміки зростання популярності жіночого футболу у світі на рівні спорту вищих досягнень та відповідно гендерної рівності, дані саме таких престижних змагань будуть слугувати його показником.

Перший чемпіонат світу з футболу у жінок, який відбувся в 1991 році у Китаї, проводився за участю 12 команд, до складу яких входило 216 спортсменок та було зіграно 26 матчів (табл. 3.1). За показниками кількості команд, спортсменів та зіграних матчів чемпіонат світу 1990 року в Італії у чоловіків в 2 рази перевищив дані жіночого чемпіонату світу. Аналогічна статистика щодо співвідношення досліджуваних показників зареєстрована під час проведення другого чемпіонату світу з футболу у жінок, який відбувся в 1995 році в Швеції та чоловічого чемпіонату світу 1994 року, що проходив у США.

В третьому чемпіонаті світу у жінок 1999 року в США кількість команд збільшилась до 16, було залучено загалом 288 гравчинь та зіграно 32 гри. Але разом з тим чемпіонат світу у чоловіків 1998 року у Франції зібрав 32 команди до складу яких входило 704 гравця та зіграно 64 матча, що знову вдвічі перевищило показники жіночого чемпіонату світу.

Таблиця 3.1 – Показники кількості команд, спортсменів, матчів на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.) [42]

№ з/п	Рік ч/ж	Місто ч/ж	Кількість					
			команд		спортсменів		матчів	
			Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж
1	1990/1991	Італія/Китай	24	12	528	216	52	26
2	1994/1995	США/Швеція	24	12	528	216	52	26
3	1998/1999	Франція/США	32	16	704	288	64	32
4	2002/2003	Корея та Японія/США	32	16	736	320	64	32
5	2006/2007	Німеччина/Китай	32	16	736	336	64	32
6	2010/2011	ПАР/Німеччина	32	16	736	336	64	32
7	2014/2015	Бразилія/Канада	32	24	736	552	64	52
8	2018/2019	росія/Франція	32	24	736	552	64	52
9	2022/2023	Катар/Австралія та Нова Зеландія	32	32	832	736	64	64
Всього					6272	3552		

Під час четвертого чемпіонату світу у жінок 2003 року в США кількість гравчинь збільшилась до 320, що пояснюється змінами розміру заявки від однієї команди з 18 до 20 осіб, та на наступних п'ятому та шостому чемпіонатах світу 2007 року у Китаї та 2011 року у Німеччині кількість учасниць-футболісток становить по 336 через збільшення заявки з 20 до 21 особи. У порівнянні між чоловічими та жіночими чемпіонатами світу з 1990/1991 рр. по 2010/2011 рр. зберігається стала тенденція – показники чоловічих змагань вдвічі перевищують показники жіночих змагань.

На сьомому та восьмому чемпіонатах світу у жінок 2015 року в Канаді та 2019 року у Франції кількість жіночих команд збільшується до 24, залучаються по 552 учасниці та було зіграно по 52 матча. Розмір заявки від однієї команди збільшується з 21 до 23 осіб.

Дев'ятий чемпіонат світу у жінок 2023 року, що проходив в Австралії та Новій Зеландії зібрав 32 команди, 736 учасниць, та було зіграно 64 гри. На цих чемпіонатах світу за кількістю команд і зіграних матчів у жінок (2023 року) та чоловіків (2022 року) вперше в історії футболу досягли паритету. Кількість чоловіків-учасників була більшою – 832 гравця, через те, що розмір заявки

було тимчасово збільшено з 23 до 26 осіб внаслідок пандемії COVID-19 та щільний графік ігор.

На десятому чемпіонаті світу у жінок 2027 року у США очікується участь 32 команд, а одинадцятий чемпіонат світу у жінок 2031 року у США буде проходити за участі 48 команд [62].

Заявки від команд на участь в чемпіонатах світу. Порівняння регламентованої кількості заявок від однієї команди на спортсменів у чоловіків та жінок відносно участі у чемпіонатах світу з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. представлено в табл. 3.2. та рис. 3.1. За розрахунками середнього арифметичного за досліджуваний період кількість заявок у чоловічих командах перевищує кількість заявок у жіночих командах в 1,2 рази (11%).

Таблиця 3.2 – Кількість заявок від однієї команди для участі в FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.) [42]

№ з/п	Рік ч/ж	Місто ч/ж	Кількість заявок	
			Ч	Ж
1	1990/1991	Італія/Китай	22	18
2	1994/1995	США/Швеція	22	18
3	1998/1999	Франція/США	22	18
4	2002/2003	Корея та Японія/США	23	20
5	2006/2007	Німеччина/Китай	23	21
6	2010/2011	ПАР/Німеччина	23	21
7	2014/2015	Бразилія/Канада	23	23
8	2018/2019	росія/Франція	23	23
9	2022/2023	Катар/Австралія та Нова Зеландія	26	23
\bar{X}			23	20,5

Таким чином, за період проведення чемпіонатів світу з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. кількість чоловіків-учасників перевищує кількість жінок-учасниць в 1,8 рази (співвідношення 63,8% до 36,2%) та складає відповідно 6272 та 3552 особи. При цьому спостерігається тенденція збільшення популярності жіночого футболу, про що свідчить допуск до змагань однакової кількості команд (по 32) як у чоловіків, так і у жінок у 2022/2023 рр.,

проведення однакової кількості матчів (по 64) у 2022/2023 рр. та подачі однакової кількості заявок від однієї команди (по 23) у 2014/2015 рр., 2018/2019 рр.

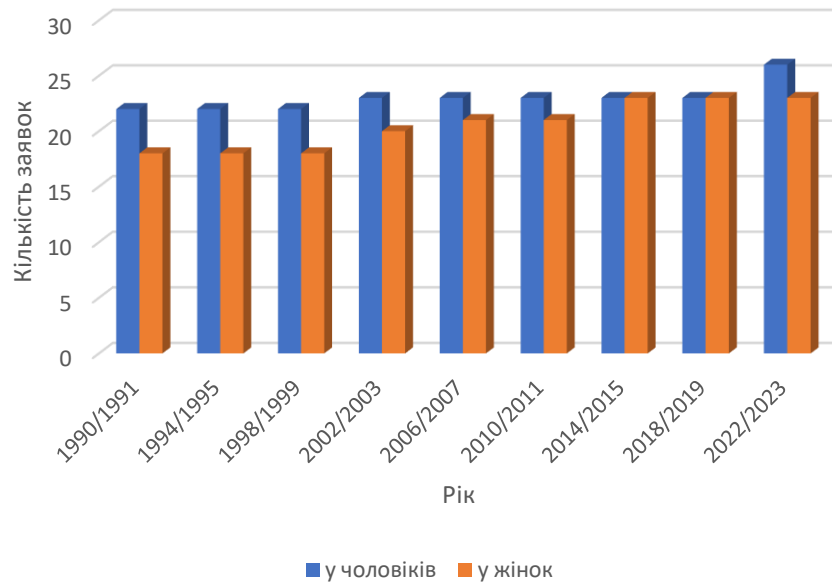

Рисунок 3.1 – Динаміка кількості заявок від однієї команди для участі в FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.)

Лідерство країн на чемпіонатах світу. На чемпіонатах світу FIFA World Cup 1990-2022 рр. у чоловіків серед найбільш титулованих команд-переможців Бразилія (1994, 2022 рр.), Німеччина (1990, 2014 рр.), Франція (1998, 2018 рр.). Загалом до трійки кращих потрапляли команди 11 країн: Німеччина (5), Франція (4), Аргентина (3), Бразилія (3), Італія (3), Хорватія (3), Нідерланди (2), Бельгія (1), Іспанія (1), Туреччина (1), Швеція (1) (табл. 3.3).

На чемпіонатах світу FIFA Women's World Cup 1991-2023 рр. у жінок серед найбільш титулованих команд-переможців США (1991, 1999, 2015, 2019 рр.) – абсолютний рекорд перемог, Німеччина (2003, 2007 рр.). Загалом до трійки кращих потрапляли команди також 11 країн: США (8), Швеція (4), Німеччина (3), Норвегія (2), Японія (2), Бразилія (2), Японія (2), Англія (1), Іспанія (1), КНР (1), Нідерланди (1).

Таблиця 3.3 – Країни переможці та призери у чоловіків і жінок по футболу на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.) [42]

Рік ч/ж	Місце (чоловіки)			Місце (жінки)		
	1	2	3	1	2	3
1990/1991	Німеччина	Аргентина	Італія	США	Норвегія	Швеція
1994/1995	Бразилія	Італія	Швеція	Норвегія	Німеччина	США
1998/1999	Франція	Бразилія	Хорватія	США	КНР	Бразилія
2002/2003	Бразилія	Німеччина	Туреччина	Німеччина	Швеція	США
2006/2007	Італія	Франція	Німеччина	Німеччина	Бразилія	США
2010/2011	Іспанія	Нідерланди	Німеччина	Японія	США	Швеція
2014/2015	Німеччина	Аргентина	Нідерланди	США	Японія	Англія
2018/2019	Франція	Хорватія	Бельгія	США	Нідерланди	Швеція
2022/2023	Аргентина	Франція	Хорватія	Іспанія	Англія	Швеція

Показники кількості голів на чемпіонатах світу. Аналіз показників середньої кількості голів на матч за період 1990-2022 рр. у чоловіків коливається в межах від 2,21 до 2,71, що свідчить про встановлення збалансованого рівня між атакуювальною та оборонною фазами гри у сучасному елітному чоловічому футболі (табл. 3.4). У жінок за період 1991-2023 рр. при коливанні середньої кількості голів на матч від 2,56 до 3,81 спостерігається загальна тенденція поступового зниження результативності. Середньостатистичні показники становлять у чоловіків 2,52 гола за матч, а у жінок 3,24 гола за матч ($t=1,03$; $p>0,05$).

Таблиця 3.4 – Показники кількості голів на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.) [42]

№ з/п	Рік ч/ж	Загальна кількість голів		Середня кількість голів на матч	
		Ч	Ж	Ч	Ж
1	1990/1991	115	99	2,21	3,81
2	1994/1995	141	99	2,71	3,81
3	1998/1999	171	123	2,67	3,84
4	2002/2003	161	107	2,52	3,34
5	2006/2007	147	111	2,30	3,47
6	2010/2011	145	86	2,27	2,69
7	2014/2015	171	146	2,67	2,81
8	2018/2019	169	146	2,64	2,81
9	2022/2023	172	164	2,69	2,56
	$\bar{X}_1 \pm m_1$	-	-	2,52 \pm 0,88	3,24 \pm 1,47

Показники відвідуваності ігор на чемпіонатах світу. Показники відвідуваності ігор у чоловіків на FIFA World Cup коливаються в межах від 2516215 осіб до 3587538 осіб (табл. 3.5). Найнижча відвідуваність припадає на 1990 рік, змагання відбулись в Італії, що пояснюється як меншою кількістю матчів (52) так і меншою місткістю стадіонів порівняно з іншими турнірами. Найвища загальна відвідуваність всіх матчів за кількістю глядачів зафіксована в 1994 році, коли турнір проводився у США завдяки задіяним великим стадіонам американської ліги NFL.

Таблиця 3.5 – Показники відвідуваності ігор на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.) [42]

№ з/п	Рік ч/ж	Місто ч/ж	Загальна відвідуваність		Середня відвідуваність за матч	
			Ч	Ж	Ч	Ж
1	1990/1991	Італія/Китай	2516215	510000	48389	19615
2	1994/1995	США/Швеція	3587538	112213	68991	4316
3	1998/1999	Франція/США	2785100	1214209	43517	37944
4	2002/2003	Корея та Японія/США	2705197	679664	42268	21239
5	2006/2007	Німеччина/Китай	3359439	1156955	52491	37218
6	2010/2011	ПАР/Німеччина	3178856	845751	49670	26430
7	2014/2015	Бразилія/Канада	3429873	1353506	53592	26029
8	2018/2019	росія/Франція	3031768	1131312	47371	21756
9	2022/2023	Катар/Австралія та Нова Зеландія	3404252	1978274	53191	30911
Всього			27998238	8981884	459481	225458
\bar{X}			3110915	997987	51053	25050

Найнижча середня відвідуваність змагань у чоловіків складає 42268 глядачів на чемпіонаті світу 2002 року, організаторами якого були Південна Корея та Японія. Це пов'язано з часовими поясами, що ускладнювали відвідування для місцевих вболівальників у робочий час, а також із значними відстанями між містами-господарями. Найвища середня відвідуваність змагань становить 68991 глядач на чемпіонаті світу 1994 року в США при 52 матчах, і не зважаючи на сучасну збільшену кількість матчів до 64, цей рекорд досі залишається не побитим.

В цілому відвідуваність змагань у чоловіків починаючи з 2006 року перевищує 3 мільйона вболівальників (рис. 3.2). Це свідчить про встановлений високий рівень зацікавленості до змагань та ефективність вибору міст-господарів турнірів.

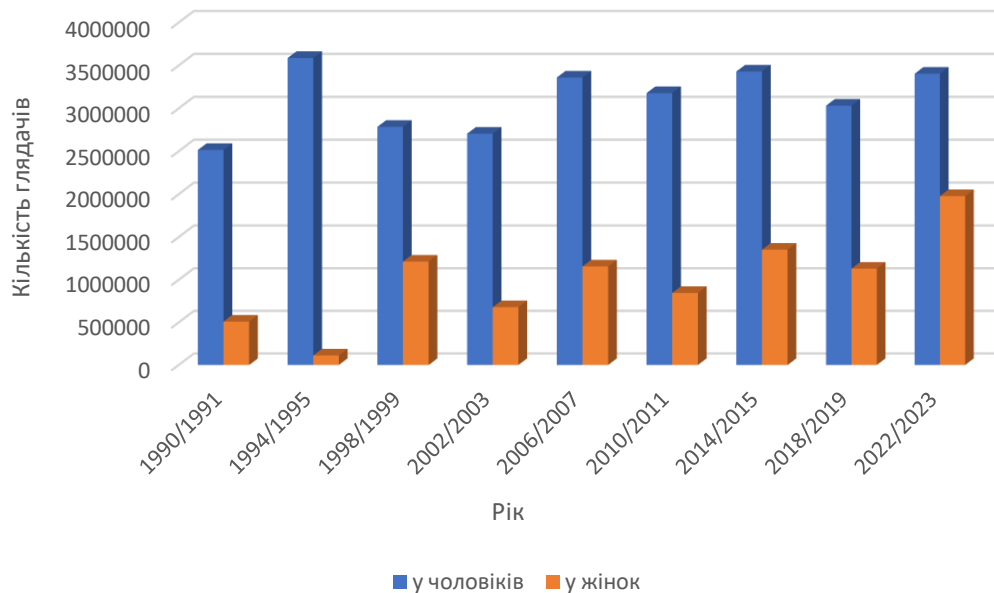

Рисунок 3.2 – Динаміка показників загальної відвідуваності ігор на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.)

Показники відвідуваності турнірів у жінок на FIFA Women's World Cup коливаються в межах від 112213 осіб до 1978274 особи (табл. 3.5). Найнижча відвідуваність зафіксована у 1995 році під час проведення другого турніру у Швеції. Найвища загальна відвідуваність всіх матчів за кількістю глядачів зафіксована в 2023 році, коли дев'ятий турнір проводився в Австралії та Новій Зеландії, що свідчить про зростання популярності жіночих змагань та перетворення їх на глобальну спортивну подію. Також цей рекорд зумовлений розширенням до 32 команд і 64 матчів.

Найнижча середня відвідуваність змагань у жінок складає 4316 осіб на чемпіонаті світу 1995 року у Швеції. Найвища середня відвідуваність жіночого турніру становить 37944 особи на чемпіонаті світу 1999 року, що був

проведений в США – відбулось 32 матча, та не зважаючи на збільшення згодом кількості матчів до 64, цей показник є найкращим. Ці данні свідчать про неймовірний успіх турніру для збірної США.

Загалом турніри в країнах з розвиненим жіночим футболом (США-1999/2003, Німеччина-2011, Франція-2019, Австралія-2023) збирали значно вищу відвідуваність завдяки місцевому інтересу та інфраструктурі. Значним фактором впливу на загальну кількість глядачів турнірів виявився перехід спочатку до участі 24 команд (2015 р.) та особливо згодом до 32 команд (2023 р.). Зростання інтересу до жіночого футболу в 2010-2020-х рр. пов'язано із рухом за гендерну рівність, збільшенням медіа-відображення та інвестицій у жіночий футбол.

Порівняння середньо-статистичних показників загальної відвідуваності FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup за період з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. свідчить про значне відставання популярності жіночого футболу – більше ніж в 3 рази. Разом з тим дані останніх чемпіонатів світу 2022 року у чоловіків та 2023 року у жінок свідчать про тенденцію підвищення популярності жіночого футболу завдяки скороченню у різниці відвідування глядачів до 1,7 разів.

Середньо-статистичні показники середньої відвідуваності за матч FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup за період з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. у чоловіків вище у 2 рази ніж у жінок, але на останніх чемпіонатах світу 2022 року у чоловіків та 2023 року у жінок ця різниця скоротилась до 1,7 разів (як і загальної відвідуваності), що вказує на зростання видовищності жіночого футболу.

Показники призового фонду на чемпіонатах світу. Показники призового фонду у чоловіків почали суттєво зростати на початку 2000-х років. За досліджуваний період призовий фонд збільшився з 20 млн долл. до 440 млн долл. – у 22 рази (табл. 3.6). Основою зростання є значні доходи ФІФА від продажу телевізійних прав (особливо на ринках Європи, Азії та Північної

Америци), спонсорських пакетів (Coca-Cola, Adidas, Visa тощо) та комерціалізації бренду турніру.

Таблиця 3.6 – Показники призових фондів на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.), в млн долл. [42]

№ з/п	Рік ч/ж	Загальний призовий фонд		Винагорода чемпіону		Примітки щодо Women's World Cup
		Ч	Ж	Ч	Ж	
1	1990/1991	20,0	-	~2,55	-	Без офіційного призового фонду.
2	1994/1995	56,0	-	4,0	-	Без офіційного призового фонду.
3	1998/1999	103,0	5,5	6,0	1,0	Вперше з'явився призовий фонд.
4	2002/2003	299,0	5,8	8,0	1,0	
5	2006/2007	329,0	6,2	20,0	1,0	
6	2010/2011	420,0	10,0	30,0	1,0	Призовий фонд почав поступово зростати.
7	2014/2015	358,0	15,0	35,0	2,0	Перше значне збільшення призового фонду.
8	2018/2019	400,0	30,0	38,0	4,0	
9	2022/2023	440,0	152,0	42,0	10,5	Призовий фонд встановлений FIFA.

Винагорода команди-переможця зросла майже в 16,5 разів – з ~\$2.55 млн долл. у 1990 до 42 млн долл. у 2022 році, що є значущим стимулом фінансування для розвитку футболу в країні-переможниці.

Стартовий бонус за участь у турнірі став ключовим джерелом доходу для національних асоціацій, особливо з менш розвинених футбольних країн. Так, наприклад, у 2022 році кожна команда отримала 1,5 млн долл. на підготовку та 9 млн долл. за вихід у груповий етап. Зростання значно випереджає інфляцію, що підтверджує збільшення комерційної цінності бренду чемпіонату світу як найпопулярнішої спортивної події на планеті.

Таким чином дані про призові фонди яскраво демонструють трансформацію чемпіонату світу ФІФА з престижного спортивного змагання у гігантський медійно-комерційний проєкт, доходи від якого дозволяють ФІФА

масштабно інвестувати у розвиток футболу в усьому світі та мотивувати національні збірні фінансово.

У жінок турніри 1991 та 1995 рр. залишались без призового фонду, а вперше він з'явився у 1999 році у розмірі 5,5 млн долл. та поступався чоловічому майже в 19 разів або склав 5% від нього (рис. 3.3).

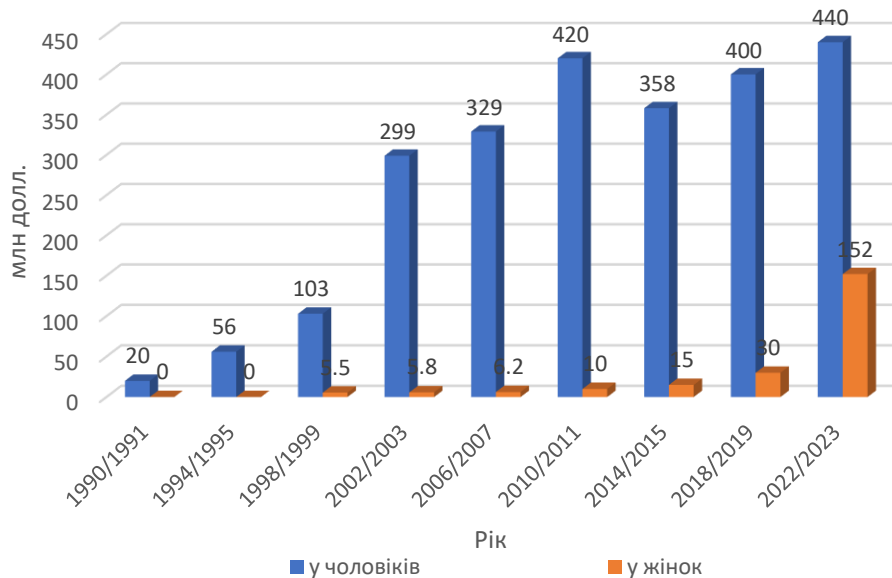

Рисунок 3.3 – Динаміка показників загального призового фонду на FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup (з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр.)

Суттєвого зростання призовий фонд зазнав в 2023 році та збільшився у порівнянні зі змаганнями 2019 року в 5 разів, що обумовлено тиском з боку гравчинь, вболівальників та спонсорів через гендерну нерівність в цьому питанні.

На сучасних турнірах чемпіонату світу 2022/2023 велика диспропорція між чоловічим та жіночим призовими фондами залишилась. Якщо у чоловіків він склав 440 млн долл., то у жінок 152 млн долл., що становить 34,5% від розміру чоловічого фонду.

У 2023 році з'явилися фінансове заохочення – гарантовані індивідуальні виплати. Вперше в історії на чемпіонаті світу ФІФА впровадила механізм прямих гарантованих виплат гравчиням. Кожна футболістка отримувала 30 тис

долл. за участь у груповому етапі, до 270 тис долл. за перемогу у турнірі (загалом понад 10 млн долл. на команду). Це були спроби забезпечити справедливість і захистити гравчинь від ситуацій, коли асоціації не виплачували належні їм призові.

Статистика призових фондів є найяскравішим числовим індикатором гендерної нерівності у футболі. Проте, різке зростання в 2023 році також показує позитивну динаміку та тиск на зміни, спричинену успіхом самого турніру, зростанням його комерційної цінності та активізмом футболісток.

Отже, еволюція призових фондів жіночих чемпіонатів світу відображає шлях від повної аматорської участі до визнання професійного статусу гравчинь. Незважаючи на значно менші, порівняно з чоловіками, суми, суттєве зростання за останні роки (особливо у 2023 р.) є свідомством про серйозні зрушення у політиці ФІФА та прагнення до більшої рівності.

Показники залученості жінок-тренерок на чемпіонатах світу. Залученість жінок-тренерок до керівництва командами на чемпіонатах світу почалась з 1995 року – із 12 команд 2 команди очолювали жінки-тренерки, що склало 16,7% від загальної кількості (табл. 3.7, рис. 3.4).

Таблиця 3.7 – Показники представництва жінок-тренерок у складі команд на FIFA Women's World Cup (з 1991 р. по 2023 р.)

№ з/п	Рік	Місто	Кількість		Відсоток жінок-тренерок
			команд	команд під керівництвом жінки-тренера	
1	1991	Китай	12	0	0
2	1995	Швеція	12	2	16,7
3	1999	США	16	2	12,5
4	2003	США	16	3	18,8
5	2007	Китай	16	4	25,0
6	2011	Німеччина	16	5	31,3
7	2015	Канада	24	8	33,3
8	2019	Франція	24	9	37,5
9	2023	Австралія та Нова Зеландія	32	12	37,5

Подальша залученість жінок має повільну тенденцію до зростання. Так у 2007 році кількість жінок-тренерок була на рівні 25,0% – 4 особи із 16. Після

2011 року частка жінок стала складати більше ніж 30,0% та на останньому чемпіонаті світу 2023 року становила 37,5% – 12 осіб із 32.

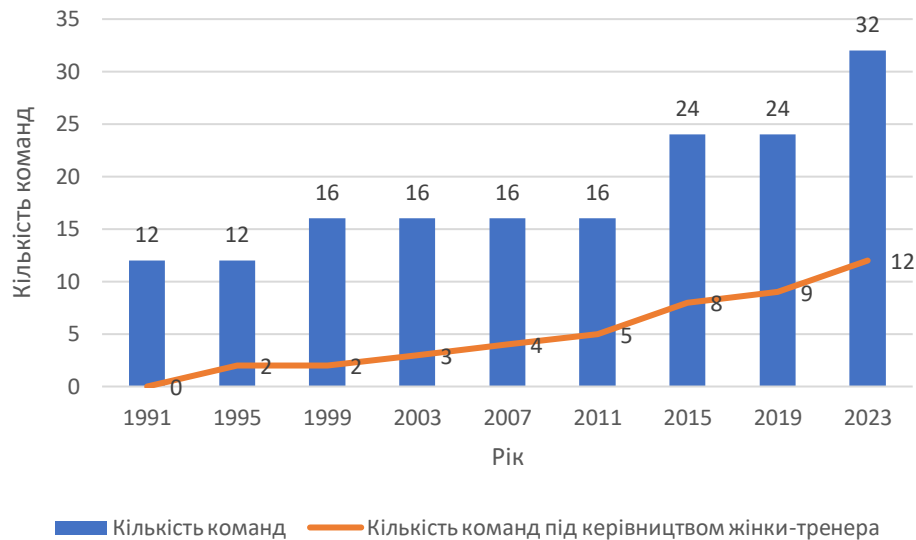

Рисунок 3.4 – Динаміка показників кількості команд та кількості команд під керівництвом жінки-тренера на FIFA Women's World Cup (з 1991 р. по 2023 р.)

Представлена статистика є частиною більшої глобальної проблеми. Навіть у жіночому футболі чоловіки частіше займають найпрестижніші та найбільш високооплачувані тренерські позиції, що обмежує ролі моделей для наслідування та можливості кар'єрного росту для жінок у цій сфері. Таким чином показники представленості жінок-тренерок на чемпіонатах світу ілюструють значний, але незавершений прогрес у боротьбі за гендерну рівність в цій ланці у футболі. Хоча кількість жінок-тренерок повільно збільшується, їхня частка все ще не відповідає гендерній рівності, що вказує на системні бар'єри, які потребують подолання через спеціальні програми ліцензування, менторства та усвідомлені кадрові рішення в національних асоціаціях.

3.2. Дослідження стану гендерної рівності у футболі на Іграх XXVIII-XXXIII Олімпіад (1996-2028 рр.)

До програми Ігор Олімпіад футбол для жінок увійшов у 1996 році, майже через 100 років, після того як у 1900 році він був включений для чоловіків та зайняв постійне місце в олімпійській програмі (виключенням стали Ігри X Олімпіади 1932 року).

Цій визначній події, яка сприяла збільшенню популярності жіночого футболу в світі, передувало чимало змагань різного рівня. Перший міжнародний жіночий футбольний турнір було проведено 1970 року в Італії, але лише 1991 року в Китаї пройшов перший чемпіонат світу з футболу серед жінок. Турнір мав величезний успіх: титул виборювали 12 команд. Фінальний матч між США та Норвегією відвідало понад 65000 глядачів, де збірна США вийшла переможцем, вигравши перший в історії Чемпіонат світу FIFA серед жінок [13].

Порівняння кількості чоловічих та жіночих команд, які приймали участь у футбольних турнірах впродовж з 1996 по 2024 рр. та приймуть у 2028 р. дозволяє визначити три періоди розвитку жіночого футболу (табл. 3.8, рис. 3.5).

Таблиця 3.8 – Представництво команд та учасників Ігор XXVIII-XXXIII Олімпіад 1996-2024 рр. з футболу [45]

Рік	Чоловіки, кількість			Жінки, кількість			Всього
	команд	учасників	%	команд	учасників	%	
1996	16	264	68,0	8	124	32,0	388
2000	16	267	68,3	8	124	31,7	391
2004	16	259	60,9	10	166	39,1	425
2008	16	274	58,4	12	195	41,6	469
2012	16	267	57,2	12	200	42,8	467
2016	16	270	57,1	12	203	42,9	473
2020	16	296	56,5	12	228	43,5	524
2024	16	292	57,6	12	215	42,4	507
2028	12	-	-	16	-	-	-
Всього		2189	60,0		1455	40,0	3644

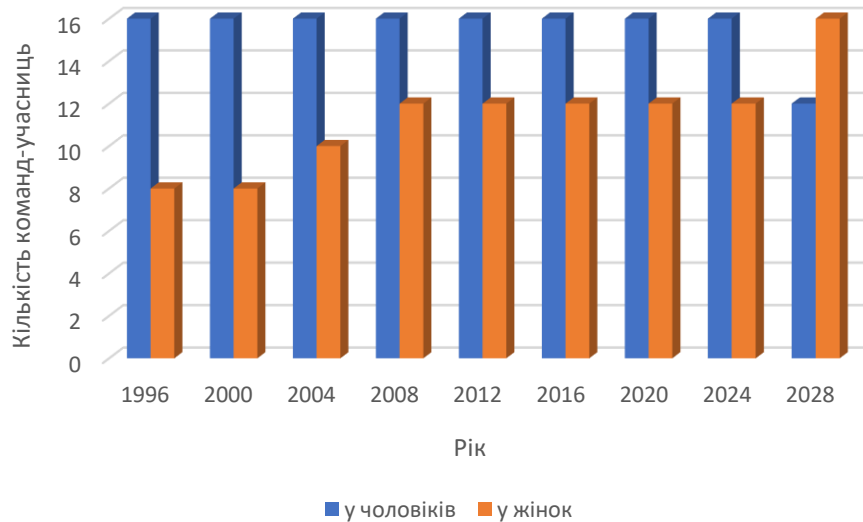

Рисунок 3.5 – Кількість команд-учасниць з футболу у чоловіків та жінок на Іграх XXVI-XXXIV Олімпіади 1996-2028 рр.

Перший період охоплює 1996-2004 рр., де представництво жіночих футбольних команд поступово зростає від 8 у 1996 р. до 10 у 2004 р., а у чоловіків залишається на рівні 16 команд.

На протязі другого періоду впродовж 2008-2024 рр. кількість жіночих та чоловічих команд залишається незмінною – відповідно 12 та 16.

В третьому періоді, який можна визначити завдяки затвердженій Офіційній програмі Ігор XXXIV Олімпіади 2028 року, кількість жіночих команд має зрости до 16, а чоловічих навпаки – знизитись до 12 команд [50]. Міжнародний олімпійський комітет ухвалив таке рішення, щоб відобразити швидке зростання популярності жіночого футболу, особливо в США, де пройдуть Ігри, та сприяти гендерній рівності в олімпійській програмі, не збільшуючи загальну кількість атлетів.

При аналізі даних за кількістю спортсменів встановлено наступні зміни. Впродовж першого періоду (1996-2004 рр.) кількість жінок-учасниць зростає від 32,0% до 39,1%, що пояснюється збільшенням чисельності жіночих команд з 8 до 10. В другому періоді (2008-2024 рр.) зі збільшенням кількості команд до 12 зростає представництво жінок – з 41,6% до 42,4%.

За досліджуваний період з 1996 по 2024 рр. до складу чоловічих команд увійшли 2189 спортсменів, що становить 60,0% та 1455 спортсменок – 40,0% від загальної кількості учасників.

При визначенні чоловічих та жіночих команд-лідерів в олімпійському футбольному турнірі за 1996-2024 рр. (табл. 3.9) встановлено суттєві розбіжності. Так, у чоловіків кількість країн, що здобули медалі різного гатунку становить 14, а у жінок – 8.

Таблиця 3.9 – Країни переможці та призери у чоловіків і жінок з футболу на Іграх XXVIII-XXXIII Олімпіад 1996-2024 рр. [45]

Рік	Місце (чоловіки)			Місце (жінки)		
	1	2	3	1	2	3
1996	Нігерія	Аргентина	Бразилія	США	Китай	Норвегія
2000	Камерун	Іспанія	Чилі	Норвегія	США	Німеччина
2004	Аргентина	Парагвай	Італія	США	Бразилія	Німеччина
2008	Аргентина	Нігерія	Бразилія	США	Бразилія	Німеччина
2012	Мексика	Бразилія	Південна Корея	США	Японія	Канада
2016	Бразилія	Німеччина	Норвегія	Німеччина	Швеція	Канада
2020	Бразилія	Іспанія	Мексика	Канада	Швеція	США
2024	Іспанія	Франція	Марокко	США	Бразилія	Німеччина

За кількістю та якістю здобутих медалей серед чоловічих команд лідирує Бразилія, на рахунку якої 2 золоті, 1 срібна та 2 бронзові нагороди (2-1-2). Друге місце посідає Аргентина (2-1-0), а третє – Іспанія (1-2-0).

У жінок беззаперечним фаворитом є команда США, яка має 7 медалей: 5 золотих, 1 срібну та 1 бронзову (5-1-1). На другій сходинці розташувалась Німеччина, яка накопичила в своєму активі 1 золоту та 4 бронзових медалі (1-0-4). Третє місце у Канади – 3 медалі (1-0-2).

Таким чином, кількість команд з футболу, які приймали участь в Іграх Олімпіад 1996-2024 рр. у чоловіків залишалась незмінною – на рівні 16, а у жінок поступово змінилась з 8 до 12. З урахуванням зростання популярності жіночого футболу в 2028 році на Олімпійських іграх очікується збільшення

жіночих команд до 16, та зменшення чоловічих команд до 12, що буде сприяти гендерній рівності в олімпійській програмі.

Кількісне співвідношення учасників олімпійських футбольних турнірів за період 1996-2024 рр. становить 60% чоловіків та 40% жінок. Встановлено поступове зростання жінок-учасниць Ігор з 32,0% у 1996 році до 42,4% у 2024 році.

Футбольні команди, які стали лідерами упродовж 1996-2024 рр. у чоловіків – Бразилія, Аргентина, Іспанія, а загалом 14 країн мали медалі різного гатунку. Серед жіночих команд лідерство належить США, Німеччині і Канаді та медальні здобутки мають 8 країн.

3.3. Дослідження лідерства жінок у керівному складі міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА), союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) та Української асоціації футболу (УАФ)

Міжнародна федерація футбольних асоціацій (ФІФА – FIFA), яка була заснована у 1904 році, на цей час об'єднує 211 асоціацій-членів ФІФА. Залучення жінок до керівного складу ФІФА необхідно розглядати в ретроспективному аспекті з урахуванням ключових змін та подій (табл. 3.10).

Зміни, які відбулись у керівництві ФІФА починаючи з 2013 року, сталися під тиском корупційних скандалів (2015 р.), критики з боку спонсорів та громадськості, успіху жіночих турнірів, вимог самих футболісток. Крім того в Олімпійському русі були започатковані реформи – МОК розробив стратегічний план розвитку Олімпійського руху «Olympic Agenda 2020 та Olympic Agenda 2020+5» (грудень, 2014 р. та березень, 2021 р.)» [51, 52], де одним із напрямків передбачений розвиток жіночого спорту: «МОК має працювати з міжнародними федераціями для досягнення 50-процентної участі жінок в Олімпійських іграх і стимулювати участь та залучення жінок до спорту за допомогою створення більших можливостей участі жінок в Олімпійських іграх, а також має сприяти включенню гендерно-змішаних командних змагань

Таблиця 3.10 – Представленість жінок у керівних органах ФІФА, 2013-2024 [39, 44, 63]

Період / рік	Ключові показники та зміни	Контекст та значення
До 2013	Жінки не були представлені на найвищих рівнях ФІФА. До складу виконавчого комітету входили тільки чоловіки.	Це відображало загальну патріархальну структуру футболу. Рішення щодо всього світового футболу, включаючи жіночий, приймалися без участі жінок.
2013	Перша жінка у складі Виконавчого комітету. Після обрання на посаду президента ФІФА Зеппа Блаттера в 2011 році було введено програму реформ та у 2013 році Лідія Нсекера (Бурунді) стала першою жінкою-членом Виконавчого комітету ФІФА за результатами виборів.	Формальний, але символічно важливий перший крок. Проте жінка залишалася єдиною в органі, що нараховував понад 20 членів.
2016	Введення обов'язкових квот. Президент Джанні Інфантино провів реформи Статуту ФІФА – законодавчо закріплено: не менше 6 жінок до Ради ФІФА (в минулому Виконавчий комітет), одна жінка – віце-президент. Генеральним секретарем ФІФА призначена жінка – Фатма Самура (Сенегал, 20.06.2016-30.06.2023)	Найважливіша інституційна зміна. Квоти створили обов'язковий мінімум представництва, перетворивши його з жесту доброї волі на обов'язкову вимогу.
2017	Вперше введено квоту – 6 жінок у Раді ФІФА.	Практична реалізація реформ 2016 року. Жінки отримали голос у найважливіших рішеннях (організація турнірів, бюджет, статуту).
2020-2023	Збільшення впливу: жінки очолюють ключові комітети (наприклад, комітет з жіночого футболу). На посту генерального секретаря вперше перебувала жінка. Застосовано спроби збільшити квоти – обговорення пропозиції збільшити представництво жінок у Раді ФІФА до 33% (8-9 осіб).	Етап консолідації. Жінки не лише «заповнюють квоти», але й починають брати участь у реальному управлінні. Питання про достатність квот залишається на порядку денному.
2024	У Раді ФІФА: 7 жінок з 37 членів (близько 19%). Це більше за мінімальну квоту (6), але значно менше за паритет. Віце-президенти: 1 жінка серед 8-ми віце-президентів. Комітети: представництво жінок у комітетах значно зросло, деякі очолюються жінками.	Прогрес є, але він неповний. Жінки все ще значно не представлені на найвищих рівнях, особливо серед віце-президентів і в керівництві конфедерацій, що входять до ФІФА.

(рекомендація 11 та рекомендація 1)» [46, 47]. Принципи рівності та підтримки просування жінок у спорті на всіх рівнях та у всіх структурах закріплені були також в Олімпійській хартії [53].

Головним органом, що приймає рішення в міжнародній федерації під час засідань Конгресу є Рада ФІФА. До складу Ради ФІФА входять 37 членів (рис. 3.5): президент (обраний Конгресом ФІФА), вісім віце-президентів та 28 інших членів, обраних асоціаціями-членами (на термін чотири роки). Від кожної конфедерації (6) має бути обрана щонайменше одна жінка-представниця.

Станом на другу половину 2025 р. до складу Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій входять 8 жінок (рис. 3.6): 1 жінка віце-президентка та 7 жінок членів Ради, що становить 21,6% від загальної чисельності керівного складу організації.

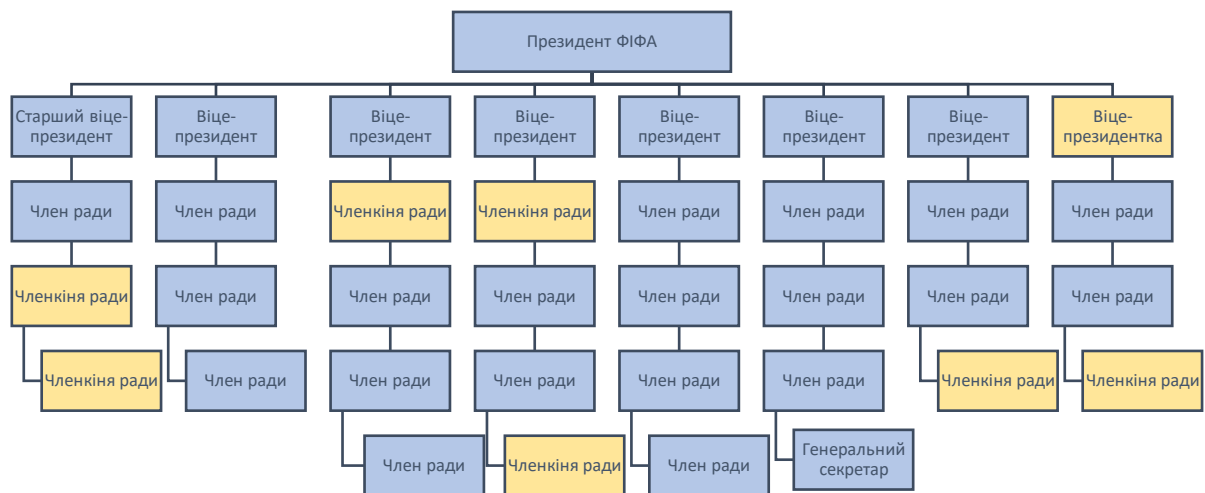

Рисунок 3.6 – Склад Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій, 2025 [3]

Отримана статистика свідчить про не дотримання закріпленого у Стратегії гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 наряду щодо лідерства серед членів Ради ФІФА до 2025 року у кількості щонайменше третини складу.

Тож, у складі керівного органу Ради ФіФА існує велика диспропорція у зв'язку з тим, що жінки становлять 21,6% чисельності організації (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Представництво жінок в Раді ФІФА, 2025 [38]

№ з/п	Континент	Конфедерація	Жінка-представник конфедерації в Раді ФІФА	Посада
1	Азія	АФК	Канья Кеомані	Членкіня ради
2	Америка	КОНКАКАФ	Соня Фулфорд Сінді Коун	Членкіня ради Членкіня ради
		КОНМЕБОЛ	Марія Соль Муньос	Членкіня ради
3	Африка	КАФ	Канізат Ібрагім	Членкіня ради
4	Європа	УЄФА	Деббі Х'юїтт Паскаль Ван Дамм	Віце-президентка Членкіня ради
5	Океанія	ОФК	Йоганна Вуд	Членкіня ради

Це свідчить, що гендерний розрив у сфері прийняття рішень залишається значним. Хоча чисельність жінок зросла, питання про їхній реальний вплив на ключові фінансові, політичні та кадрові рішення залишається відкритим. Важлива не лише їхня кількість, а й авторитет та повноваження.

Таким чином динаміка представництва жінок у керівництві ФІФА демонструє позитивні зрушення, ініційовані відповідними до сучасності реформами, однак шлях від формального представництва до справжньої гендерної рівності в прийнятті рішень у світовому футболі залишається тривалим.

Союз європейських футбольних асоціацій (УЄФА – UEFA) було засновано в 1954 році, на цей час об'єднує 55 національних асоціацій.

Найвищим керівним органом європейського футбольного союзу є Конгрес УЄФА, який збирає президентів та генеральних секретарів усіх 55 національних асоціацій для ухвалення ключових для європейського футболу рішень. Зустріч відбувається під головуванням президента УЄФА, а її учасники обговорюють пропозиції адміністрації та національних асоціацій, приймаючи відповідні рішення та заходи.

Виконавчий комітет складається з президента УЄФА та 19 інших членів, серед яких 16 обирає Конгрес УЄФА, включаючи як мінімум одну жінку, двох обирають Європейські футбольні клуби, і ще одного делегують Європейські ліги. Усі члени виконкому УЄФА мають рівні права та обов'язки. Політику

УЄФА з управління європейським футболем допомагають формувати та проводити 19 комітетів.

Станом на другу половину 2025 р. до складу Виконавчого комітету Союзу європейських футбольних асоціацій входять 20 осіб, із них 2 жінки (рис. 3.7): 1 жінка віце-президентка та 1 жінка членкіня Ради, що становить 10,0% від загальної чисельності керівного складу [58].

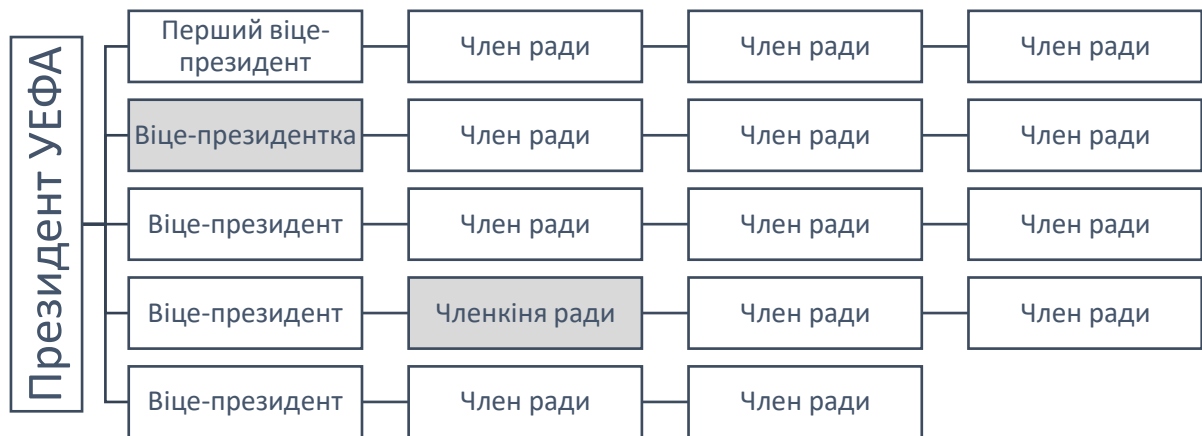

Рисунок 3.7 – Склад Виконавчого комітету Союзу європейських футбольних асоціацій, 2025 [3]

Стан представництва жінок у Виконавчому комітеті УЄФА у 2025 році, залишається незадовільним та символізує системну проблему гендерної нерівності в управлінні європейським футболем. Незважаючи на окремі позитивні зрушення – жінка-віце-президент, домінування чоловіків у 90% свідчить про те, що реальна влада та прийняття ключових рішень залишаються в руках гендерно однорідної групи. Для подолання цього дисбалансу УЄФА необхідно вжити більш радикальних заходів, ніж прості заклики до національних асоціацій, включаючи можливе встановлення жорстких внутрішніх квот із конкретними термінами для власних керівних органів.

Моніторинг посад президентів, що очолюють асоціації УЄФА дозволив встановити, що із 55 очільників цих організацій тільки 2 президентки (3,6%),

а саме президентка Футбольної асоціації Англії – Деббі Г'юїтт (Debbie Hewitt) та президентка Футбольної асоціації Норвегії – Ліза Клавенесс (Lise Klaveness) [49].

Таким чином, жінки, які становлять половину населення та значну частину футбольної спільноти (вболівальниць, гравчинь, адміністраторок), практично повністю виключені з верховного керівництва національних асоціацій. Управління європейським футболom залишається майже виключно чоловічою сферою впливу.

Така гендерна однорідність у керівництві обмежує різноманітність думок, перспектив та підходів до управління. Це може сповільнювати інновації, ускладнювати ефективне вирішення проблем жіночого футболу та обмежувати привабливість футбольних інституцій для талановитих жінок-менеджерок.

Для реальних змін УЄФА та національні асоціації повинні перейти від закликів до жорстких механізмів, таких як обов'язкові гендерні квоти для кандидатів на посаду президента або ради директорів, та активні програми підготовки жінок-лідерок.

Українська асоціація футболу (УАФ) була заснована у 1991 році та прийнята до УЄФА та ФІФА в 1992 році, на цей час об'єднує 26 обласних асоціацій, в тому числі м. Києва і АР Крим та м. Севастополя.

Представництво жінок на керівних посадах в управлінському апараті Української асоціації футболу представлено в табл. 3.12. До складу Виконавчого комітету включено 1 жінку – Катерину Монзуль, що становить 9% від загальної кількості членів виконкому. Таким чином виконується положення, закріплене Статутом ГО «Українська асоціація футболу» (2020, стаття 25): «До складу Виконавчого комітету має бути обрана принаймні одна жінка».

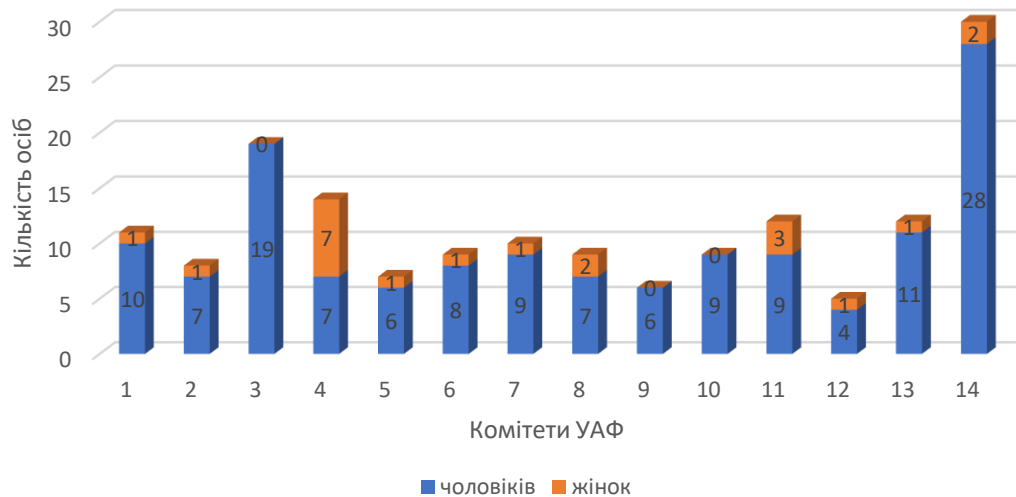
Аналіз напрямків діяльності УАФ – складу комітетів з окремих питань дозволив встановити, що найбільше представництво жінок у комітеті жіночого

Таблиця 3.12 – Представництво жінок в Українській асоціації футболу, 2025 [6]

Посада/напрямок діяльності	Кількість	Кількість		
	загальна	чоловіків	жінок	% жінок
Президент УАФ	1	1	0	0
Виконавчий комітет	11	10	1	9
Комітет арбітрів	8	7	1	13
Комітет дитячо-юнацького футболу	19	19	0	0
Комітет жіночого та дівочого футболу	14	7	7	50
Комітет з атестації футбольних клубів	7	6	1	14
Комітет з етики та чесної гри	9	8	1	11
Спортивно-медичний комітет	10	9	1	10
Комітет з питань статусу та трансферу футболістів	9	7	2	22
Комітет національних збірних команд	6	6	0	0
Комітет з питань стадіонів та безпеки проведення змагань	9	9	0	0
Комітет професіонального футболу	12	9	3	25
Апеляційний комітет з атестації футбольних клубів	5	4	1	20
Комітет футзалу та пляжного футболу	12	11	1	8
Комітет масового футболу	30	28	2	7
Всього	162	141	21	13

та дівочого футболу – 7 жінок із 14 осіб, що становить 50%; комітеті професійного футболу – 3 жінки із 9 осіб, що становить 25%; комітеті з питань статусу та трансферу футболістів – 2 жінки із 7 осіб, що становить 22%. Відсутнє представництво жінок у ключових комітетах, пов'язаних із дитячо-юнацьким футболом, національними збірними та комітетом з питань стадіонів та безпеки проведення змагань (рис. 3.8).

У результаті дослідження питання щодо посад, які обіймають жінки в УАФ (2025), встановлено, що очолюють комітети 3 жінки (14,2%): комітет арбітрів, комітет жіночого та дівочого футболу, комітет з питань статусу та трансферу футболістів. На посаді заступника голови комітету та секретаря комітету знаходяться по 1 жінці (по 4,8%). Більшість жінок є членkinями комітетів – 16 осіб (76,2%) із 21 особи (табл. 3.13).

Умовні позначення: 1-Виконавчий комітет, 2-Комітет арбітрів, 3-Комітет дитячо-юнацького футболу, 4-Комітет жіночого та дівочого футболу, 5-Комітет з атестації футбольних клубів, 6-Комітет з етики та чесної гри, 7-Спортивно-медичний комітет, 8-Комітет з питань статусу та трансферу футболістів, 9-Комітет національних збірних команд, 10-Комітет з питань стадіонів та безпеки проведення змагань, 11-Комітет професіонального футболу, 12-Апеляційний комітет з атестації футбольних клубів, 13-Комітет футзалу та пляжного футболу, 14-Комітет масового футболу.

Рисунок 3.8 – Представництво жінок в комітетах УАФ, 2025

Таблиця 3.13 – Посади жінок в Українській асоціації футболу, 2025

Структурний підрозділ УАФ	Посада у структурному підрозділі УАФ, к-сть / %			
	Голова	Заступник голови	Членкіня	Секретар
Виконавчий комітет			1	
Комітет арбітрів	1			
Комітет жіночого та дівочого футболу	1		6	
Комітет з атестації футбольних клубів		1		
Комітет з етики та чесної гри				1
Спортивно-медичний комітет			1	
Комітет з питань статусу та трансферу футболістів	1		1	
Комітет професіонального футболу			3	
Апеляційний комітет з атестації футбольних клубів			1	
Комітет футзалу та пляжного футболу			1	
Комітет масового футболу			2	
Всього: 21	3 / 14,2	1 / 4,8	16 / 76,2	1 / 4,8

Загальна частка жінок у всій представленій структурі керівних органів Української асоціації футболу становить лише 13% (21 жінка із 162 осіб). Ці дані наочно демонструють, що незважаючи на наявність у складі організації жінок, необхідно впроваджувати розширення принципу гендерного балансу та політику залучення і підготовки жінок-лідерок у футбольній адміністрації.

Аналіз кількості збірних команд УАФ дозволив встановити, що у чоловічому футболі представлено 7 вікових категорій – від юнацької збірної U-16 до олімпійської збірної команди, де загалом залучено ~ 150 спортсменів, що складає 64,2% гравців. Послідовність вікових категорій в командах побудована таким чином, що дозволяє мати багаторівневу систему підготовки резерву (табл.3.14).

Таблиця 3.14 – Кількісний склад чоловічих та жіночих збірних команд Української асоціації футболу, 2025 [12]

№ з/п	Команда	Кількість гравців / гравчинь	Головний тренер
Чоловічі збірні команди УАФ			
1	Олімпійська збірна	22	Руслан Ротань
2	Молодіжна збірна U-21	23	Унаї Мельгоса
3	Юнацька збірна U-20	21	Дмитро Михайленко
4	Юнацька збірна U-19	21	Дмитро Михайленко
5	Юнацька збірна U-18	22	Олександр Ситник
6	Юнацька збірна U-17	21	Олександр Ситник
7	Юнацька збірна U-16	20	Володимир Самборський
	Всього	150 (64,2%)	
Жіночі збірні команди УАФ			
1	Національна жіноча збірна	22	Володимир Пятенко
2	Молодіжна збірна WU-19	20	Олег Бортнік
3	Дівоча збірна WU-17	20	Людмила Лемешко
4	Дівоча збірна WU-15	22	Наталія Ігнатович
	Всього	84 (35,8%)	

В жіночому футболі представлено лише 4 вікових, категорії – від дівочої збірної WU-15 до національної жіночої збірної із загальною чисельністю 84 спортсменки, що складає 35,8% гравців. Це свідчить про менш розвинену системну підготовку резерву для жіночого футболу в Україні.

Посади головних тренерів в семи чоловічих збірних командах обіймають чоловіки-тренери. В жіночих збірних командах національну збірну та молодіжну збірну WU-19 готують чоловіки-тренери, а дівочу збірну WU-17 та дівочу збірну WU-15 жінки-тренерки. Отже у тренерському штабі збірних України спостерігається виражена гендерна асиметрія. Жінки не допускаються до тренування чоловічих команд, але чоловіки на 50% представлені у тренуванні жіночих.

Для досягнення гендерної рівності УАФ необхідно розширити вікову систему жіночих збірних та розробити програми підготовки і залучення жінок-тренерок, з метою збільшення їх частки у тренерських штабах жіночих збірних.

Висновки до розділу 3

Дослідження стану гендерної рівності на Чемпіонатах світу з футболу у чоловіків (1990-2022 рр.) та у жінок (1991-2023 рр.) дозволило встановити динаміку змін за показниками кількості команд, спортсменів, матчів і порівняти їх між собою.

За період проведення чемпіонатів світу з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. кількість чоловіків-учасників перевищує кількість жінок-учасниць в 1,8 рази (співвідношення 63,8% до 36,2%) та складає відповідно 6272 та 3552 особи. При цьому спостерігається тенденція збільшення популярності жіночого футболу, про що свідчить допуск до змагань однакової кількості команд (по 32) як у чоловіків, так і у жінок у 2022/2023 рр., проведення однакової кількості матчів (по 64) у 2022/2023 рр. та подачі однакової кількості заявок від однієї команди (по 23) у 2014/2015 рр., 2018/2019 рр.

На чемпіонатах світу FIFA World Cup 1990-2022 рр. у чоловіків серед найбільш титулованих команд-переможців знаходяться Бразилія (1994, 2022 рр.), Німеччина (1990, 2014 рр.), Франція (1998, 2018 рр.). Загалом до трійки кращих потрапляли команди 11 країн. На чемпіонатах світу FIFA Women's World Cup 1991-2023 рр. у жінок серед найбільш титулованих

команд-переможців США (1991, 1999, 2015, 2019 рр.), Німеччина (2003, 2007 рр.). У трійку кращих увійшли, як і у чоловіків, 11 країн.

Порівняння середньо-статистичних показників загальної відвідуваності FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup за період з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. свідчить про значне відставання популярності жіночого футболу – більше ніж в 3 рази. Разом з тим дані останніх чемпіонатів світу 2022 року у чоловіків та 2023 року у жінок свідчать про тенденцію підвищення привабливості для глядачів жіночого футболу завдяки скороченню у різниці кількості відвідувачів до 1,7 разів.

Статистика призових фондів є найяскравішим числовим індикатором гендерної нерівності у футболі. В 2023 році призовий фонд у жінок мав позитивну динаміку і збільшився у 5 разів у порівнянні з 2019 роком та склав 152 млн долл., але майже в 3 рази відстає від чоловічого, який дорівнює 440 млн долл.

Залученість жінок-тренерок до керівництва командами на чемпіонатах світу має повільну тенденцію до зростання. Частка жінок-тренерок на чемпіонаті світу з повної їх відсутності у 1991 році виросла до 37,5% та склала 12 осіб із 32 у 2023 році.

Дослідження стану гендерної рівності на Олімпійських іграх (1996-2028 рр.) дозволило встановити динаміку змін за показниками, як і на чемпіонатах світу, щодо кількості команд, спортсменів та команд-лідерів і порівняти їх між собою.

Кількість команд з футболу, які приймали участь в Іграх Олімпіад 1996-2024 рр. у чоловіків залишалась незмінною – на рівні 16, а у жінок поступово зросла з 8 до 12. З урахуванням позитивних змін у популярності жіночого футболу в 2028 році на Іграх XXXIV Олімпіади очікується збільшення жіночих команд до 16, та зменшення чоловічих команд до 12, що буде сприяти гендерній рівності в олімпійській програмі, не збільшуючи загальну кількість атлетів.

Кількісне співвідношення учасників олімпійських футбольних турнірів за період 1996-2024 рр. становить 60% чоловіків та 40% жінок. Встановлено поступове зростання жінок-учасниць Ігор з 32,0% у 1996 році до 42,4% у 2024 році.

Футбольні команди, які стали лідерами на Іграх Олімпіад упродовж 1996-2024 рр. у чоловіків – Бразилія, Аргентина, Іспанія, а загалом 14 країн мали медалі різного гатунку. Серед жіночих команд лідерство належить США, Німеччині і Канаді та медальні здобутки мають 8 країн.

Аналіз залучення жінок до керівного складу ФІФА дозволив встановити, що станом на другу половину 2025 р. до Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій входять 37 осіб, із них 8 жінок: 1 жінка віце-президентка та 7 жінок членів, що становить 21,6% від загальної чисельності організації. Отримана статистика свідчить про не дотримання закріпленого у Стратегії гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 рр. напряму щодо лідерства серед членів Ради ФІФА до 2025 року у кількості щонайменше третини складу.

Управління європейським футболом на рівні Виконавчого комітету Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) станом на другу половину 2025 р. залишається майже виключно чоловічою сферою впливу – це 2 жінки із 20 осіб: 1 жінка віце-президентка та 1 жінка член Ради, що становить 10,0% від чисельності керівного складу.

Загальна частка жінок у структурі керівних органів Української асоціації футболу – виконавчому комітеті, комітетах за напрямками діяльності становить 13% (21 жінка із 162 осіб) Ці дані наочно демонструють, що незважаючи на наявність у складі організації жінок, необхідно впроваджувати розширення принципу гендерного балансу та політику залучення і підготовки жінок-лідерок у футбольній адміністрації.

В жіночому українському футболі на рівні збірних команд представлено 4 вікових категорії – від дівочої збірної WU-15 до національної жіночої збірної із загальною чисельністю 84 спортсменки, що складає 35,8% гравців (у

чоловіків 7 вікових категорії та 150 спортсменів – 64,2%). Це свідчить про менш розвинену системну підготовку резерву для жіночого футболу в Україні.

У тренерському штабі збірних команд України спостерігається виражена гендерна асиметрія – із 4 жіночих збірних команд тільки 2 очолюють жінки-тренерки: дівочу збірну WU-15 та дівочу збірну WU-17.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що жіночий футбол почав розвиватись одночасно, як серед чоловіків, так і серед жінок наприкінці 19 століття. Тривалий час жіночий футбол знаходився під забороною через соціальні стереотипи вважаючись чоловічим видом спорту. Провідна роль у розвитку жіночого футболу належить чемпіонатам світу, що почали проводитись з 1991 року та включення жіночого футболу до програми Ігор Олімпіад з 1996 року.

Сприяння розвитку жіночого футболу та повній участі жінок на всіх рівнях управління футболом закріплено у Статуті Міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА). Для підтримки жіночого футболу у структурі ФІФА створено 5 комітетів та комісій, до роботи яких залучені виключно жінки.

Союзом європейських футбольних асоціацій (УЄФА) у Стратегії «Разом заради майбутнього футболу» (2024-2030 рр.) акцентована увага на максимізації потенціалу жіночого футболу. У структурі керівних органів працює Комітет УЄФА з жіночого футболу, до складу якого входять тільки жінки.

Початок розвитку жіночого футболу в Україні відноситься до середини 1980-х рр. Українська асоціація футболу (УАФ) реалізує сучасні проекти спрямовані на розвиток дівочого футболу («Дівчата мають грати у футбол», 2025 р.). У складі комітетів УАФ функціонує комітет жіночого та дівочого футболу, до роботи якого залучені жінки лише на 50%.

2. У періоді проведення чемпіонатів світу з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. спостерігається тенденція поліпшення гендерної рівності, про що свідчить допуск до змагань однакової кількості команд (по 32) як у чоловіків, так і у жінок у 2022/2023 рр., проведення однакової кількості матчів (по 64) у 2022/2023 рр., подачі однакової кількості заявок від однієї команди

(по 23) у 2014/2015 рр. і 2018/2019 рр., збільшення кількості жінок-учасниць в 3,4 рази. Загальна кількість чоловіків-учасників за досліджуваний період перевищує кількість жінок-учасниць в 1,8 рази (співвідношення 63,8% до 36,2%) та складає відповідно 6272 та 3552 особи.

3. Найбільш титуловані команди-переможці у жінок на FIFA Women's World Cup 1991-2023 рр. США (1991, 1999, 2015, 2019 рр.) та Німеччина (2003, 2007 рр.), а у чоловіків на FIFA World Cup 1990-2022 рр. Бразилія (1994, 2022 рр.), Німеччина (1990, 2014 рр.) та Франція (1998, 2018 рр.). Загалом до трійки кращих потрапляли команди 11 країн як у жінок, так і у чоловіків.

4. Показники загальної відвідуваності FIFA World Cup та FIFA Women's World Cup за період з 1990/1991 рр. по 2022/2023 рр. у жінок в 3 рази менше ніж у чоловіків. Дані чемпіонатів світу 2022 року у чоловіків та 2023 року у жінок свідчать про тенденцію підвищення кількості вболівальників жіночих турнірів – різниця у відвідуванні скоротилась до 1,7 разів.

Призовий фонд у жінок збільшився у 5 разів у порівнянні з 2019 роком та склав 152 млн долл., але майже в 3 рази відстає від чоловічого, який дорівнює 440 млн долл.

Залученість жінок-тренерок до керівництва командами на чемпіонатах світу з повної їх відсутності у 1991 році виросла до 37,5% та склала 12 осіб із 32 у 2023 році.

5. На Іграх XXV-XXXIII Олімпіад 1996-2024 рр. кількість команд з футболу у чоловіків складала щороку 16, а у жінок поступово зросла з 8 до 12. В 2028 році на Іграх XXXIV Олімпіади очікується збільшення жіночих команд до 16, та зменшення чоловічих команд до 12, що буде сприяти гендерній рівності в олімпійській програмі, не збільшуючи загальну кількість атлетів.

Співвідношення учасників олімпійських футбольних турнірів за період 1996-2024 рр. становить 60% чоловіків та 40% жінок. Встановлено поступове зростання жінок-учасниць Ігор з 32,0% у 1996 році до 42,4% у 2024 році.

6. Визначено команди-лідери на Іграх Олімпіад упродовж 1996-2024 рр. у жінок – США, Німеччина, Канада та медальні здобутки мали 8 країн. Серед

чоловічих команд лідерство належить Бразилії, Аргентині, Іспанії, а загалом 14 країн мали медалі різного гатунку.

7. До Ради Міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА) входять 8 жінок (1 жінка віце-президентка та 7 жінок членів), що становить 21,6% від загальної чисельності організації – не дотримується закріплений у Стратегії гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 рр. напрям щодо лідерства серед членів Ради ФІФА до 2025 року у кількості щонайменше третини складу.

Виконавчий комітет Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА) включає 2 жінок (1 жінка віце-президентка та 1 жінка член Ради), які становлять 10,0% від чисельності керівного складу.

У структурі керівних органів Української асоціації футболу – виконавчому комітеті, комітетах за напрямками діяльності жінки становлять 13% (21 жінка із 162 осіб).

Статистичні дані свідчать про необхідність впроваджувати розширення принципу гендерного балансу та політику залучення і підготовки жінок-лідерок у футбольних адміністраціях ФІФА, УЄФА, УАФ.

8. Жіночий український футбол має менш розвинену систему підготовки резерву на рівні збірних команд у порівнянні з чоловічою – представлений 4 віковими категоріями із загальною чисельністю 84 спортсменки, що складає 35,8% гравців (у чоловіків 7 вікових категорії та 150 спортсменів – 64,2% гравців).

Тренерський штаб збірних команд України містить виражену гендерну асиметрію – із 4 жіночих збірних команд тільки 2 очолюють жінки-тренерки (дівочу збірну WU-15 та дівочу збірну WU-17).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдула А.Б. Журід С.М., Коваль С.С., Перцухов А.А., Лебедев С.І. Теорія та методика обраного виду спорту (футбол): навчальний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 017 Фізична культура та спорт. Харків: ХДАФК, 2024. С.11-14.
2. Бабенко Д. Матвеев С., Щур Я. Розвиток жіночого професійного футболу в Україні. Молодь та олімпійський рух: Зб. тез доповідей XVII Міжнар. конф. молодих вчених, 7 травня 2024 року [Електронний ресурс]. К., 2024. 51-52 с.
3. Балинська О.М. Проблеми гендерної рівності у спорті: актуальні питання протидії дискримінації. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. №6. С.362-365.
4. Булатова М.М. Олімпійський рух: історія і сучасність. Київ. 2021. Кн.2. С. 256-289.
5. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти: навчальне видання. Київ, 2019. С. 804-835.
6. Виконавчий комітет УАФ. URL: <https://uaf.ua/about-uaf/executive>
7. Вовчанська М., Лісенчук Г. Історичні аспекти розвитку жіночого футболу у світі. Фізична культура і спорт: теорія, практика, інновації : зб. наук. тез. Миколаїв: НУК, 2025. URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4bcee1c-c87b-48f8-acef-d7bfa0313a62/content>
8. Вовчанська М.О. Історичні аспекти розвитку жіночого футболу в світі: магістерська робота: спец. 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Миколаїв : НУК, 2025. 86 с.
9. Дичко Д.В. Систематизація багаторічної спортивної підготовки у футзалі: вікові, гендерні та технологічні аспекти інтегративного підходу. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла

Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць / за ред. О. В. Тимошенка. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. Вип. 10 (197). С. 72-78.

10. Жіночий футбол в Україні: розвиток та перспективи. URL: cbrovariya.com.ua/zhinochuj-futbol-v-ukrayini/

11. Заїченко І.І., Шутова С.Є., Серебряков О.Ю. Гендерні особливості розвитку жіночого хокею з шайбою в Україні. В: Матеріали XIV Міжнародної студентської наукової конференції «Спорт та сучасне суспільство» [Інтернет]; 2021 Бер 19; Київ. Київ: НУФВСУ; 333 с.

12. Збірні команди УАФ. URL: <https://uaf.ua/tournaments/teams/72#!>

13. Історія та еволюція чемпіонату світу з футболу серед жінок. URL: https://atributika.com.ua/news/istoriya-i-evolyutsiya-chempionata-mira-po-futbolu-sredi-zhenshchin.html?srsltid=AfmBOopi88p33zIRITZ8BjP2wagQYz1cYK7JMpTDwuROUyfqgaBvhy_u

14. Ковалишин А. Витоки жіночого футболу на теренах України. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Випуск 17. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД». 2014. С. 734-738.

15. Коломієць А.Ф. Флагман футболу України. Том 1 (1924-1992). 2024. 246 с.

16. Комітети УАФ. URL: <https://uaf.ua/about-uaf/comitets>

17. Костюкевич В. М. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті: навч. посіб. 2-е вид. перероб. та доп. Київ: КНТ, 2017. 256 с.

18. Костюкевич В.М., Шинкарук О.А., Воронова В.І., Борисова О.В. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за спеціальністю Фізична культура і спорт: навч. посібник. Київ. Олімпійська література. 2019. 528 с.

19.Латишев М.В., Квасниця О.М., Квасниця І.М., Бугайов М.Л. Міжнародна жіноча боротьба: аналіз досягнень на змаганнях серед кадетів. Єдиноборства, 2022. №3(25). С. 58–66.

20. Мельніков А. Ретроспективний аналіз зростання популярності жіночого футболу. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2024. Вип. 1. С. 81-88.

21. Микитюк С. І. Стратегії досягнення гендерного паритету у футболі: шляхи професіоналізації жіночої ліги в сучасному спортивному менеджменті. In: IX Міжнародна студентська наукова конференція «Глобалізація наукових знань: міжнародна співпраця та інтеграція галузей наук», 7 листопада 2025 р., Черкаси. С. 352-353.

22. Петрушкевич І.І. Формування жіночого футболу у світі. Філософські обрії сьогодення: збірник наукових праць. Херсон: ДВНЗ «ХДАЕУ», 2020. С.54-56.

23. Платонов В.М. Сучасна система спортивного тренування: підручник Київ. Перша друкарня. 2021. 672 с.

24. Руденко В. М. Математична статистика. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 304 с.

25. Садовський А.І. Професійний футбол в Україні: стан, проблеми, перспективи: кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра: спец. 017 Фізична культура і спорт, освітньою програмою «Спорт». Київ: НУФВСУ, 2020. 74 с.

26. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол. К. : Олімпійська література, 2021. С. 9–12.

27. Стан та розвиток жіночого футболу в Україні: виклики, досягнення та шлях уперед. URL: <https://sportday.com.ua/zhinochyj-futbol-v-ukrayini/>

28. Статут ГО «Українська асоціація футболу». URL: <https://uaf.ua/files/UAF-Statutes%202020.pdf>

29. Сушко Р.О., Дорошенко Е.Ю. Проблемні питання розвитку жіночого спорту найвищих досягнень у контексті глобальної. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2020. №9 (28). С. 272-281.

30. Таран Л.М., Таран Г.О. Заходи Міжнародного олімпійського комітету щодо підвищення гендерної рівності на Олімпійських іграх. Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XIV Міжнародної конференції молодих вчених, 19 травня 2021 року [Електронний ресурс]. К., 2021. С. 74-75.

31. Таран Лариса, Окунь Дар'я, Таран Ганна. Стратегічні напрямки роботи Міжнародного олімпійського комітету щодо гендерної рівності. Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики: збірник тез I Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання), 7 квітня 2023 року. Харків: ХДАФК, 2023. С. 177-181.

32. Таран Лариса, Тарасевич Олена, Окунь Дар'я. Шляхи досягнення гендерної рівності у вільній боротьбі. Олімпійський та паралімпійський спорт. 2025. №3. С. 134-139.

33. Тарасевич О.А. Особливості гендерних схожостей і відмінностей у спортсменів, що спеціалізуються у спортивних іграх. Спортивні ігри, 2020. № 3(17), С. 103-114.

34. Тарасевич О.А. Формування жіночої олімпійської програми у спортивних іграх. Спортивні ігри, 2020. № 1(15), С. 58-73.

35. Чоботько М.А., Чоботько І.І. Аналіз вікових та гендерних відмінностей в результативності дзюдоїстів-учасників Олімпійських Ігор Токіо-2020. Єдиноборства, 2023. №3(29). С. 118-132.

36. Andrzej Soroka. History of women's football world championship in 1991-2007.

URL:<https://pdfs.semanticscholar.org/660f/c001cbe59344a517f280c70227631f6034d3.pdf>

37. Dominic Mills. The History of Women's Football - The Rise, Fall and Rise Again Empty heading. URL: <https://sportfive.com/beyond-the-match/insights/the-history-of-womens-football-the-rise-fall-rise-again>
38. FIFA Council, Independent Committees and Standing Committees. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/2b56eea96eb01c65/original/FIFA-Council-Independent-Committees-and-Standing-Committees.pdf>
39. FIFA Statutes 2016. URL: <https://www.icsspe.org/system/files/FIFA%20Statutes.pdf>
40. FIFA women's development programme 2020. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/3337fe5231c26c72/original/mzliwvh0tj7maojqnyim-pdf.pdf>
41. FIFA Women's Football Development – The Story So Far. URL: <https://inside.fifa.com/womens-football/news/fifa-womens-football-development-the-story-so-far>
42. FIFA World Cup records and statistics. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/FIFA_World_Cup_records_and_statistics
43. FIFA. Women's Football Strategy 2023-2027. URL: https://digitalhub.fifa.com/m/20fa5c47260692aa/original/FIFA-Women-s-Football-Strategy-2018-2027_ES.pdf
44. FIFA-Statutes-2024. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/16d1f7349fa19ade/original/FIFA-Statutes-2024.pdf>
45. Football. URL: <https://www.olympedia.org/sports/FBL>
46. Gender Equality and Inclusion - Ideas for Action for IFs. URL: https://cdn.uww.org/2024-06/gei_objectives_-_ideas_for_action_for_ifs_-_final_en_14.pdf
47. IOC Gender Equality Inclusion Objectives 2021-2024. URL: https://cdn.uww.org/2021-06/ioc_gender_equality_inclusion_objectives_2021_-_2024.pdf
48. Kaya Zeen. A Brief History of Women's Football. URL: <https://www.sundried.com/blogs/training/a-brief-history-of-womens->

football?srsltid=AfmBOopLJJrvnKnXXmqp4-xLCfhCD12swpMR-
i_mii2ckp8s6gU3Jume

49. Member Associations. URL: <https://inside.fifa.com/associations>

50. Official programme of the Olympic Games LA28. URL: <https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Olympic-Games/LA28/Official-Programme-of-the-Olympic-Games-Los-Angeles-2028.pdf>

51. Olympic Agenda 2020. URL: <http://www.olympic.org>

52. Olympic Agenda 2020+5 15 Recommendations. URL: <http://www.olympic.org>

53. Olympic charter IOC (30.01.2025). URL: <http://www.olympic.org>

54. Pavlo Perepelytsia, Viacheslav Mulyk, Volodymyr Perevoznyk, Volodymyr Paievskiy, Sergey Lebedev. Determining the effectiveness of using experimental methods of technical and tactical training at the stage of specialized basic training of football players. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 2025. №29(4). C. 293-305.

55. Shamardin, V., Mulyk, V., Lyzohub, V., & Shpaniuk, V. (2025). Physical activity of football players in different speed modes and tactical formations. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 29(1), 28-41. <https://doi.org/10.15391/sns.v.2025-1.03>

56. Strategic objectives for the global game: 2023-2027. URL: https://digitalhub.fifa.com/m/38577b5ce4c3cc23/original/FIFA-Strategic-Objectives-for-the-Global-Game_2023_2027_EN.pdf

57. The history of football in England. The first recorded women`s football match. URL: <https://www.english-heritage.org.uk/visit/inspire-me/the-history-of-football-in-england/>

58. UEFA Executive Committee. URL: <https://www.uefa.com/about/how-we-work/executive-committee/>

59. UEFA Statutes Rules of Procedure of the UEFA Congress Regulations governing the Implementation of the UEFA Statutes. URL: https://documents.uefa.com/v/u/07zyuoc_69TV_sHbFYvA2w

60. UEFA Strategic Vision 2024-2030. URL:
https://editorial.uefa.com/resources/028a-1a200cfb8d69-02bb57ba120c-1000/124166_-_uefa_corporate_strategy_doc_digital_1920x1080px_v3_en_ws_pc.pdf

61. UEFA Women's Football Committee. URL: <https://ru.uefa.com/news-media/news/01f3-0f86379b1d61-dae5fa941d84-1000--%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82/>

62. Unlock dreams for young women footballers, FIFA Chief Football Officer Jill Ellis tells 75th FIFA Congress. URL: <https://inside.fifa.com/womens-football/news/unlock-dreams-for-young-women-footballers-fifa-chief-football-officer-jill-ellis-tells-congress>

63. Women's football development programmes and guidelines 2015-2018. URL:
<https://digitalhub.fifa.com/m/4a0f6da8d4731077/original/i95clphzcaq2uc71agpx-pdf.pdf>

ДОДАТКИ

Стратегія гендерної рівності ФІФА на 2023-2027 роки

Головні напрямки

1. Посилення лідерства та представництва жінок.

Головна мета: досягти мінімум третини представництва жінок у всіх керівних та комітетських структурах ФІФА до 2025 року; до складу виконавчих комітетів асоціацій-членів ФІФА включити принаймні одну жінку до 2027 року.

Конкретні дії:

- Розширення квот для жінок у Раді ФІФА.
- Підтримка та наставництво для жінок-лідерок у футболі.
- Запровадження політики нульової терпимості до сексуальних домагань.

2. Збільшення інвестицій у жіночий футбол.

Головна мета: створити стійку та прибуткову комерційну модель для жіночого футболу на глобальному рівні.

Конкретні дії:

- Значне збільшення призових фондів (наприклад, збільшення фонду Чемпіонату світу серед жінок 2023 до \$152 млн, що у 5 разів більше, ніж у 2019 і подальший ріст).
- Відокремлені комерційні партнерства: залучення спеціалізованих спонсорів для жіночого футболу.
- Фінансова підтримка асоціацій: виділення цільового фінансування на розвиток жіночого футболу в національних асоціаціях.
- Гарантовані виплати гравчиням: прямі виплати футболісткам за участь у турнірах ФІФА (впроваджено на ЧС-2023).

3. Збільшення участі дівчат та жінок у футболі.

Головна мета: збільшити кількість футболісток у світі до 60 мільйонів до 2027 року.

Конкретні дії:

- Розвиток дівочих академій та молодіжних програм.
- Підтримка масового та шкільного футболу для дівчат.
- Просвітницькі кампанії для подолання культурних та соціальних бар'єрів.
- Підготовка більшої кількості тренерок, рефері та адміністраторок.

Ключові принципи, що пронизують стратегію:

- Інтеграція: впровадження гендерної рівності у всі аспекти діяльності ФІФА (футбольну, адміністративну, комерційну).

- Підзвітність: встановлення чітких КРІ (ключових показників ефективності) для всіх напрямків (наприклад, конкретний відсоток представництва, суми інвестицій, кількість гравчинь).

- Глобальний вплив: залучення до виконання стратегії всіх 211 національних асоціацій-членів ФІФА.

- Дата-орієнтованість: прийняття рішень на основі даних і регулярний моніторинг прогресу.

- Конкретні фінансові зобов'язання: стратегія підкріплена конкретним бюджетом. ФІФА оголосила про виділення 1 мільярда доларів на розвиток жіночого футболу в рамках цього циклу.

Очікувані результати (до 2027 року):

- Організаційні: мінімум 1 жінка-лідер у кожній національній асоціації; стабільне зростання числа жінок у комітетах.

- Економічні: створення стійкої професійної екосистеми для жіночих клубів та ліг, подальше зростання призових.

- Соціальні: збільшення глядацької аудиторії та медіа-охоплення, зміна суспільного сприйняття жіночого футболу.

- Спортивні: підвищення якості гри, конкуренції та глибини талантів по всьому світу.